DE

MILITAIRE PENSIOENEN

DER

LAND- EN ZEEMACHT

ZOOWEL IN NEDERLAND ALS IN INDIË.

DOOR

A. W. P. WEITZEL,
Gep. Generaal-Majoor.

's GRAVENHAGE,
EBROEDERS VAN CLEEF.
1878.

LEM.KEB.INDONESIA
VI-153
BAT. GENOOTSCHAP VAN KENW

60 hal

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.

Tanggal : 30-06-2010
Nomor Induk : 821/PN-Museum/2010
BIB - ID :
ITEM - ID :
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VI 98

VI

DE MILITAIRE PENSIOENEN.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL

VI-153.

DE MILITAIRE PENSIOENEN

BIJ DE

LAND- EN ZEEMACHT

ZOOWEL IN

NEDERLAND ALS IN INDIË.

DOOR

A. W. P. WEITZEL,
Gep. Generaal-Majoor.

'S GRAVENHAGE,
DE GEBROEDERS VAN CLEEF.
1878.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

HET RECHT OP PENSIOEN.

Een onderzoek naar het recht op pensioen, en naar de wijze waarop het is ontstaan en behoort te worden toegepast, acht ik noodig, in weêrwil dat onze Grondwet, door art. 58, dit recht, zoowel aan officieren als aan mindere militairen, volkomen waarborgt.

Het recht op pensioen is eigenlijk slechts »de compensatie van een ander recht, dat wel kan worden erkend, maar waaraan, zonder overgroote bezwaren, geen gevolg kan worden gegeven."

Om dit te betoogen zal ik eenige waarheden van zedelijken en staathuishoudkundigen aard in herinnering moeten brengen.

Ieder mensch, die aan zijne verplichtingen jegens zichzelven en jegens de maatschappij naar eisch wil voldoen, moet, zoolang hij in de kracht des levens is, werken voor het heden en voor de toekomst. Hij moet voorzien in de behoeften van het oogenblik en hij moet overgaren voor die van den ouden dag, waarin het werken hem onmogelijk zal zijn geworden. Verzuimt hij dit, dan doet hij niet alleen tekort aan zichzelven, maar ook aan de maatschappij, die door zijn toedoen, een behoeftige, misschien een bedelaar, ten haren laste zal bekomen. Hier staat tegenover dat de arbeid, waaraan men zich wijdt, ook zóóveel moet

opbrengen, dat het een zoowel als het ander mogelijk is. Doet hij dit niet, zullen sommigen zeggen, dan laat men hem varen om een meer productieven ter hand te nemen. Maar de maatschappij is niet meer in hare kindsheid; de meeste beroepen eischen sedert lang eene speciale opleiding en vorderen, om te slagen, dat men ze met uitzondering van alle andere beoefene. De mensch is geen duizend-kunstenaar en het veranderen van beroep is allengskens zóó moeielijk geworden, dat de meesten verplicht zijn bij het eens gekozene te volharden, ook dan wanneer het hun niet dan een kommerlijk heden en eene twijfelachtige toekomst zou verschaffen. De gelukkige sterveling, die aan deze grief jegens onze zoo beschaafde maatschappij wist tegemoet te komen, zou der menschheid een onschatbaren dienst kunnen bewijzen. Ik vermag dit natuurlijk niet en had mij ook slechts ten doel gesteld, eene algemeene waarheid te constateeren, ten einde hare gevolgen, in een bijzonder geval, te kunnen nagaan.

Als wij het erkende, maar niet altijd bestaan hebbend, recht der militairen op pensioen wegdenken; als wij hen eenvoudig beschouwen als *arbeiders* met hoofd en hand, met intellectuëele en physieke middelen, die in de kracht des levens en in hun ouderdom, moeten kunnen bestaan van het loon der diensten door hun arbeid bewezen aan hun *werkgever*, d. i. het publiek, vertegenwoordigd door den Staat, dan zien wij dat alles, wat hierboven in het algemeen werd gezegd, in het bijzonder ook van toepassing is op hen. Ook voor militairen, die eindelijk de ervaring hebben opgedaan, dat hun beroep hen gansch niet het tijdelijk welzijn met de onbezorgde grijsheid verschaft, die zij zich in een anderen loopbaan hadden kunnen verwerven, is het te laat om terug te treden. Zij moeten volharden, zij kunnen niet anders. Maar nu staan zij nog bovendien tegenover hun werkgever in veel ongunstiger verhouding dan ieder ander

PERPUSTAKAAN NASIONAL

arbeider tegenover den zijnen. Bij het regelen van hun loon geldt geen *vraag* en *bod*. Voor hen bestaat slechts één werkgever en deze is volkomen meester van de markt. Werkstakingen, zoogen. grèves, al waren het ook prijzenswaardige middelen om tot hooger loon te geraken, kunnen hier niet in aanmerking komen. De arbeider, die *militair* heet, is aan handen en voeten gebonden; hij is machteloos overgeleverd aan zijn werkgever, aan den Staat!

Eigen schuld, zal men zeggen, want niemand is verplicht den Staat vrijwillig, als militair, te dienen. Dit is zoo, doch de millioenen haringen die jaarlijks gekaakt en gezouten aan onze markten worden gebracht, zijn ook niet verplicht geweest zich in de netten onzer visschers te werpen, maar de argeloozen lieten zich vangen en . . . kwamen zeer bedrogen uit.

Wat al lokaas gebruikt de Staat niet om zijne militaire fuiken vol te doen loopen!

Hij speculeert op de armoede onzer ouders door opleidingsvaartuigen voor scheepsjongens en aanstaande matrozen, door pupillen-korpsen, door goedkoope of geheel kostelooze opleidingen te Nieuwe Diep of te Breda.

Hij speculeert op onze kinderlijke onervarenheid door ons, lang voor wij weten wat ons dient of niet dient, te Kampen of Schoonhoven onder zijne vleugelen te nemen en ons daar eene soort van militair leven te doen genieten, dat wij gaarne prijzen en dat ons weder tot lokvogels voor anderen maakt.

Hij speculeert op de hebzucht en zelfs op de ongebondenheid van duizenden, door hooge handgelden en premiën, en door het schenken der gelegenheid die in vroolijkheid te gaan verteren.

Hij speculeert op onze jeugdige ijdelheid door de sierlijke kleederdracht, die hij ons verstrekt, en door de onderscheidingsteekenen, die hij ons, meer dan aan de leden van andere standen, toekent.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

En als dat alles zijne uitwerking heeft gehad, dan zou de zedelijkheid nog niet eens verbieden, de onbeschaamde vraag te doen: »Domme haringen, waarom liet ge u ook vangen?"

Ik zal niet beweren dat al de hierboven zoo bar omschreven middelen, waarvan de Staat zich bedient tot het voltallig houden zijner krijgsmacht, uit den aard der zaak moeten worden afgekeurd, er valt ook goeds van te zeggen en .... ze zijn helaas gebleken onmisbaar te zijn. Maar als men den Staat het recht toekent dergelijke middelen, die toch geen van allen den gestrengen toets der zedelijkheid kunnen doorstaan, door nood gedrongen, in practijk te brengen, dan moet men ook toegeven dat op hem de verplichting rust de gevolgen er van, niet zooveel mogelijk, maar volkomen te lenigen.

De arbeider, die *militair* heet, verkeert dus tegenover zijn werkgever in een geheel eigenaardigen toestand. Als die toestand veel duisters bevat, dan levert hij niettemin ook lichtpunten op die niet zijn te versmaden.

Een gewoon werkgever behoeft niet, gelijk de Staat, jegens zijne werklieden verplichtingen te hebben, die uitsluitend voortvloeien uit de wijze waarop hij zich van hunne personen en van hunnen arbeid heeft meester gemaakt. Als zijne zedelijkheid er zich tegen verzet, behoeft hij zijne toevlucht niet te nemen tot eene soort van ronselarij, al mochten de wetten van den lande hem daarin ook niet verhinderen. Tot een uiterste gedreven, kan hij liever zijne werkplaats sluiten, dan zijn geweten bezwaren. Niet alzoo de Staat; deze moet soms in het algemeen belang aan zijn geweten het zwijgen opleggen; hij kan de hierbedoelde arbeiders niet ontberen; hij moet ze zich verschaffen, op welke wijze dan ook, maar hij mag later niet vergeten, dat hij eigenlijk zijne ziel aan hen heeft bezondigd, en dat hij dit zal hebben goed te maken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Een gewoon werkgever is, met het edelste hart en met den besten wil der wereld, niet altijd bij machte het loon zijner arbeiders zoodanig te regelen, dat deze er in vinden wat zij rechtmatig mogen vorderen. Dat de Staat dit wel is, vereischt geen betoog.

De Staat heeft derhalve, als werkgever tegenover zijne militaire arbeiders, uitgebreider en hooger verplichtingen dan ieder ander werkgever jegens de zijnen, en hij is ten volle bij machte daaraan te voldoen.

Wanneer dan ook de arbeider, die *militair* heet, in zijn loon wordt tekort gedaan, dan kan zijn werkgever daarvoor geene verontschuldiging doen gelden. Deze handelt alsdan doodeenvoudig hoogst onzedelijk; hij maakt zich schuldig aan knevelarij.

Het recht op pensioen nog altijd buiten beschouwing latende, kom ik op grond van het bovenstaande tot de navolgende conclusiën.

De militair heeft het recht van den Staat te vorderen hem zoodanig te bezoldigen:

»dat hij betamelijk kunne leven, naarmate van zijn rang en naarmate van de maatschappelijke positie, die de Staat zelf hem, door dien rang, aanwijst;

»dat hij kunne besparen zooveel als in billijkheid noodig is, om te kunnen rekenen op een onbezorgden ouden dag, in overeenstemming met de eenmaal bereikte maatschappelijke positie."

Dit een en ander — men zal het toegeven — is inderdaad niets meer dan *hetgeen ieder arbeider, in iedere welgeordende maatschappij, van zijnen werkgever behoort te kunnen vorderen*, onverschillig of hij werke met intellectueele dan wel met physieke krachten of met beiden te zamen. Er scheelt echter veel aan dat onze maatschappijen, van het oeconomisch standpunt beschouwd, in alle opzichten welgeordend zouden zijn. Er wordt nog zeer veel abnor-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

maals in aangetroffen en geen gewoon werkgever heeft het in de hand die abnormiteiten te neutraliseeren. De Staat is de eenige die dit vermag, en als men daarbij nog let op de wijze waarop hij zich de arbeiders, waarvan hier sprake is, verschaft, dan is het waarlijk niet te veel gevergd, dat althans *hij* hun geve, *wat zij overal behoorden te verwerven.*

Met het eerste gedeelte mijner conclusie behoeven wij ons hier niet verder bezig te houden, maar aan het tweede moeten wij nader onze aandacht wijden.

Ik geloof niet dat het noodig zal zijn een lang betoog te schrijven om aan te toonen, dat het noch in het belang der individu's, noch in dat van den Staat zou wezen, wanneer deze zijne verplichting tot het verzorgen van oude militairen opnam, gelijk zoo even is aangeduid. Wanneer men maar alleen let op de prille jeugd en op de onnadenkendheid van zoovelen, die al dadelijk bedacht zouden moeten zijn op de eischen van den winter des levens, dan komt men tot de overtuiging dat, langs dien weg, het doel niet zou zijn te bereiken. De Staat zou niet alleen, geheel te vergeefs, hoogst aanzienlijke uitgaven gedaan, maar nog bovendien het vermeerderen van het aantal behoeftigen onder zijne ingezetenen bewerkt hebben. Ik zwijg hier nog van de onmogelijkheid waarin de militair, door den aard van zijn beroep, o. a. in oorlogstijd, kan verkeeren, zoo niet om te besparen, dan toch om in het veilig bezit te blijven van het overgegaarde, het te beleggen en te beheeren. Ook wijs ik slechts als ter loops op de lichaamsgebreken, waarvan zijn beroep zulk eene rijke bron is, en die zijn loopbaan plotseling kunnen stuiten.

Het is dus goed dat de Staat de verplichting, die volgens het tweede gedeelte mijner conclusie op hem rust, niet nakomt door hooger bezoldiging, dan enkel op grond van het eerste gedeelte zou worden vereischt, maar dat hij dit doet door middel van pensioenen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

Zóó is dan bewezen — en men gelieve dit wel in 't oog te houden — »dat het recht op pensioen niets anders is dan de compensatie, en dus ook equivalent behoort op te leveren van een ander recht, aan welks toepassing, voor beide partijen, groote bezwaren zouden zijn verbonden."

Het is er dan ook ver van af, dat het recht der militairen op pensioen slechts in zich zou sluiten het recht op het jaarlijks ontvangen eener zekere som, waarvan het bedrag door *één* der partijen naar willekeur kan worden geregeld. Er zijn hier *twee* partijen — oorspronkelijk de *werkgever* en *de arbeider* — en al is het niet wel doenlijk ook de andere op te roepen, ten einde de zaak bij overeenkomst te regelen, dan mag dit nog geen aanleiding geven hare rechten te miskennen en haar te behandelen als eene soort van armlastige, die tevreden moet zijn met hetgeen zij krijgt.

Wanneer mijne redeneeringen ook maar eenigszins steekhoudend zijn, dan hebben zij betoogd, dat het recht op pensioen in zich sluit het recht op »een onbezorgden ouden dag in overeenstemming met de eenmaal bereikte maatschappelijke positie."

Als de pensioenen door den drang der tijden te laag zijn geworden, dan moeten zij worden verhoogd. Dit wordt door niemand tegengesproken, maar ze op een zoodanig bedrag te houden, dat een ieder, zij het ook zonder de minste overdaad, zeer stilletjes kan blijven leven, in overeenstemming met de eenmaal bereikte maatschappelijke positie, is een eisch waaraan de partij, die het heft in handen heeft, niet zoo gereedelijk toegeeft. Zij erkent wel hare verplichting om de pensioenen, al is het dan ook niet voor alle rangen, nu en dan te verhoogen, maar met welk ander recht dan dat van den sterksten, zij die verhooging ook niet toekent aan hen die eenmaal gepensioneerd zijn, is mij niet duidelijk. Ook zij

immers hebben recht »op een onbezorgden ouden dag" enz. en als het pensioen dit niet langer verschaft aan den eenen, dan doet het dit natuurlijk ook niet aan den anderen.

Bovendien — en het wordt tijd ook die zijde van het vraagstuk eens te beschouwen — de vroeger gepensioneerden hebben even goed, als zij die het later zullen zijn, *betaald voor hun pensioen*, en als men let op de onbeduidende verhoogingen, die de militaire bezoldigingen sedert den aanvang dezer eeuw hebben ondergaan, dan kan men waarlijk niet in ernst staande houden, dat zij noemenswaardig minder hebben laten staan, dan degenen die hunne plaatsen in het leger kwamen innemen. 1)

Waarom moeten zij dan minder voor hun geld erlangen?

Dat de militairen voor hun pensioen betalen, zal reeds duidelijk zijn geworden aan een ieder die mijne vorige redeneeringen met eenige aandacht heeft gevolgd. Zij genieten immers, gedurende hunne activiteit, minder dan zij noodig zouden hebben, om zelf in een behoorlijk pensioen te voorzien, en dit mindere blijft in 's lands kas. Dat deze regeling in het belang der militairen is, heb ik erkend, maar dat de Staat er uitstekend goede zaken door maakt, mag evenmin uit 't oog worden verloren. Het getal militairen, dat gedurende een enkel menschenleven in de gelederen van het leger plaats neemt, dáár op de gezegde wijze voor een eventueel pensioen betaalt, maar nimmer eenig pensioen geniet, beloopt duizenden en nog eens duizenden. Een pensioenfonds, dat kans zag zich dergelijke inkomsten te verzekeren, zou prachtige pensioenen uitkeeren en toch nog schitterende baten kunnen réaliseeren.

Waarom dan eene schrielheid gelijk die welke steeds wordt waargenomen bij iedere poging tot het verbeteren der militaire pensioenen?

---

1) Zie de bijlage hierachter.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Er is nog meer te zeggen voor mijne bewering, dat iedere wet tot verhooging der militaire pensioenen, wel degelijk eene terugwerkende kracht behoort te hebben.

Als wij de verhouding van den militair tot den Staat nogmaals beschouwen als die van een arbeider tot zijn werkgever, dan ontdekken wij nog een ander zeer groot verschil in de wijze waarop de Staat zijne arbeiders behandelt, vergeleken bij die waarop alle andere werkgevers zich ten deze gedragen. Geen hunner die zijne arbeiders niet in hunne positie handhaaft zoolang hij werk voor hen heeft en zoolang zij hem geene billijke redenen tot ontevredenheid geven. Die arbeiders kunnen de voordeelen van het heden blijven genieten en hunne toekomst blijven bevorderen zoolang zij aan hunne verplichtingen voldoen. De patroon vraagt er niet naar of het in zijn dienst blijven van een eenigszins bejaarden maar zeer bekwamen en alleszins bruikbaren opziener, ook de bevordering van dezen of genen werkman zal beletten. De Staat daarentegen houdt jaarlijks onder zijne arbeiders, die *militairen* heeten, eene min of meer groote opruiming, alleen om avancement te geven.

Onder de slachtoffers dier opruimingen zijn er die klagen zonder grond, maar ook zeer veel aan wie niets anders kan worden verweten, dan dat zij anderen in den weg stonden. Velen worden dus inderdaad benadeeld zoowel in het heden als in hunne toekomst, en aan deze zou men, bij het binnentreden van het korps der gepensioneerden, nog bovendien willen toeroepen: »Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate!"

Men heeft de verhouding van den militair tot den Staat maar zelden beschouwd van het waar standpunt. Men heeft hem steeds aangemerkt als een werktuig dat men noodig had, dat men zich door alle middelen moest weten te verschaffen en dat men, om anderen niet af te schrikken, ook in zijnen ouderdom niet geheel aan zijn lot kon overlaten.

Dergelijke zienswijzen zijn nog erfstukken uit de dagen

der aangeworven benden, die men, voor een enkelen oorlog en vaak slechts voor een enkelen veldtocht, huurde en waarmede men daarna niets meer had uitstaan. Bleven er verminkten of andere invaliden achter, dan gaf men hun een bedelbrief of wierp hen ook wel eens een brok toe uit 's lands kas, doch enkel omdat men daartoe nu eenmaal rijk genoeg was, maar volstrekt niet omdat er verplichting toe bestond.

Die tijden liggen gelukkig ver achter ons, maar nog geenszins de zuurdeesem waarmede hunne denkbeelden de openbare meening hebben doortrokken. Het landskind dat den Staat in zijne legers dient, heeft in onze dagen recht te worden beschouwd *als een arbeider die zijne diensten in ruil geeft tegen andere diensten.* Die andere diensten worden in ons geval vertolkt door bezoldiging en pensioen. Maar er heeft geen ruil, er heeft oneerlijkheid plaats, als een der partijen van zijne positie gebruik maakt, om minder te geven dan het equivalent der genoten diensten. Waarin voor den militair dat equivalent bestaat is boven aangetoond.

Als vanzelf ben ik er toe gekomen ook de wijze te bespreken, waarop het recht op pensioen behoort te worden toegepast. Daarmede zal ik thans voortgaan.

Wanneer men bestendig dàtgeen in 't oog houdt, waarvan het recht op pensioen de compensatie is en waarvan derhalve zijne toepassing het equivalent behoort te zijn, dan is 't duidelijk dat het bedrag der pensioenen moet worden geregeld naar den tijd gedurende welken, en den rang waarin men heeft gediend.

Hij die lang heeft gediend, betaalde meer aan zijn pensioen, dan hij die slechts kort diende.

Hij die in hoogen rang heeft gediend, betaalde eveneens meer dan hij die slechts een lagen rang bekleedde.

Hij die lang in een zekeren rang heeft gediend, betaalde

weder meer dan een ander, die slechts korten tijd in dienzelfden rang doorbracht, en tegelijk met hem werd gepensioneerd.

Uit deze stellingen moeten de navolgende regelen onvermijdelijk voortvloeien: Men geniet pensioen:

1°. naarmate van het aantal jaren dat men heeft gediend;

2°. naarmate van den rang, dien men het laatst heeft bekleed; en

3°. naarmate van den tijd, dien men in zijn laatsten rang heeft doorgebracht.

Gaan wij thans na wat er ten aanzien van ieder dier regelen valt op te merken.

1°. Daar de militair, gelijk wij hebben gezien, gedurende iederen dag van zijnen diensttijd aan zijn pensioen betaalt, schijnt er geen reden te bestaan waarom hij niet evengoed pensioen zou genieten voor één jaar als voor dertig of veertig jaren, waarom hij niets zou erlangen voor de jaren die hij langer dan een zeker getal, bijv. veertig, onder de wapenen doorbrengt, en waarom dienstjaren die aan een zoogen. interruptie voorafgaan, hem niets zouden opbrengen. Bij het in billijkheid overwegen en pondereeren der belangen van *werkgever* en *arbeider* is die reden zeer zeker niet te ontdekken. Wij moeten haar dus elders zoeken en zullen haar daar ook vinden, althans voor zooveel als gevorderd wordt, om een gedeelte der bij ons gevolgde handelwijze te verklaren.

Het is noodig dat er in ieder leger eene kern zij van mannen die zich geheel aan den krijgsdienst wijden. Ik zal voorzeker dat thema niet behoeven uit te werken. Zonder zoodanige kern zou het bestaan van hetgeen wij, in onzen tijd, eene geregelde en geoefende krijgsmacht heeten, onmogelijk wezen. Ten einde die kern bestendig te kunnen voeden, is 't een vereischte het veranderen van loopbaan niet al

te gemakkelijk te maken aan den jeugdigen militair. Deze moet teruggehouden worden van overijlde handelingen, die tot schade van 't algemeen zouden strekken. Hij moet worden gedwongen rijpelijk na te denken, te wikken en te wegen alvorens een besluit te nemen. Hij bevordert daardoor tevens zijn eigen heil. — Het is dus in het algemeen belang en derhalve ook volkomen gewettigd, dat er slechts pensioen wordt verleend na een vastgesteld en onafgebroken aantal jaren dienst.

Men gelieve echter op te merken, dat de Staat hier weder dubbel in het voordeel is. Hij verschaft zich de mogelijkheid tot 't in leven houden van de bedoelde kern, die hij niet kan ontberen, en hij behoudt hetgeen zij, die niet verlangen tot die kern te blijven behooren, ten behoeve van hun pensioen hebben laten staan. Wij hebben reeds aangetoond, dat in die omstandigheid eene reden zou moeten liggen, om niet al te karig te zijn met het bedrag der pensioenen, maar de Staat der Nederlanden heeft er niet eens eene reden in gevonden, om ook pensioen te betalen voor de jaren, die men meer dan het vastgestelde aantal heeft gediend. Op welke gronden zijne handelwijze ten deze rust heb ik nimmer kunnen ontdekken; wij schijnen hier nog te doen te hebben met den ouden zuurdeesem uit de dagen der aangeworven benden.

't Is overigens niet meer dan billijk, dat de Staat niet verplicht kan worden den militair zoolang in de gelederen te behouden als deze slechts verkiest, en omgekeerd, dat de militair niet zoolang behoeft te blijven als de Staat goedvindt hem te behouden. Voorloopig hebben wij het oog alleen op de vredestoestanden gevestigd en wij hebben reeds gezien, dat de opruimingen, die in oorlogstijd door het kanon worden gehouden, in vredestijd — in het belang van het avancement en dus ook in het belang der krijgsmacht — niet anders kunnen plaats hebben dan door middel van

PERPUSTAKAAN NASIONAL

pensioneeringen. Hierbij moet nog in aanmerking worden genomen, dat de mensch doorgaans op uitstekend goeden voet staat met zichzelven en dus maar al te zeer genegen is zijne bekwaamheden en zijne krachten voor eene zekere taak, die hem overigens niet ongevallig is, te overschatten. Militair zijnde zal hij, in de kalme en genoegelijke vredesdagen, niet licht toegeven, dat de behagelijke positie, waarin hij zich bevindt, en waarvoor zijne krachten volkomen toereiken, bij het uitbreken van een oorlog, door schier geheel van aard en zeer zeker van omvang te veranderen, meer van hem zou vorderen dan hij nog vermag te presteeren. Dit kan niettemin volkomen waar zijn, en als de Staat er de overtuiging van heeft, moet de Staat ook tijdig in zijne vervanging voorzien. Willekeur zal bij dit alles helaas nimmer geheel zijn te beletten en mistasten zal altijd mogelijk blijven, maar juist daarom moeten er tegen een en ander zooveel doenlijk waarborgen bestaan, en deze worden meestal gevonden in de bepaling dat men — gezond zijnde naar lichaam en geest — niet gepensioneerd kan worden, dan na een zekeren leeftijd of een zeker aantal dienstjaren. Bij ons geven een van beiden aan den Staat recht tot het verleenen van het pensioen, en beide te zamen aan den officier het recht zijn pensioen te eischen.

De leeftijd en het aantal dienstjaren, die recht geven op pensioen, verschillen doorgaans naarmate van den rang, en dit is noodig in het belang van den Staat. Het spreekt vanzelf dat men, vooral in oorlogstijd, in de laagste rangen het meest zal hebben te lijden van vermoeienissen en ontberingen, en dat het lichaam in die rangen derhalve spoediger zal verslijten dan in de hoogere. Er is dus, naarmate van den rang, een leeftijd waarop, door elkaâr genomen, blijkens opgedane ervaring, van den titularis niet meer de diensten kunnen worden verwacht, die men recht heeft van hem te eischen; die toestand kan zeer goed aan-

wezig zijn zonder zich te openbaren door sprekende lichaamsgebreken en de Staat dient bevoegd te zijn daaraan door pensioneeren een einde te maken.

In ons land zijn ten deze slechts twee categoriën aangenomen: die der officieren van alle rangen en die der militairen beneden den rang van officier. In andere landen is men verder gegaan en dit is alleszins rationeel. Het gevorderd aantal dienstjaren is daar voor alle officiersrangen hetzelfde, maar de leeftijd, waarop men gepensioneerd kan worden, verschilt. Meestal heeft men drie categoriën: die der kapiteins en subalterne officieren, die der hoofd-officieren en die der opper-officieren. In Nederland kan een luitenant-generaal van vijfenvijftig jaren evengoed worden gepensioneerd als een luitenant van dien ouderdom.

In verband met de waarheid, dat men spoediger zal zijn versleten, naarmate men meer is blootgesteld geweest aan invloeden, die schadelijk zijn voor de gezondheid en voor den levensduur, is het eene volkomen billijke bepaling, dat jaren tusschen de keerkringen doorgebracht dubbel tellen, en dat, in Europa, een veldtocht voor een extra dienstjaar kan rekenen.

't Is ook billijk dat dienstjaren beneden het 18e jaar niet mede tellen. Slechts bij uitzondering is men voor dien leeftijd geheel en al tot den militairen dienst geschikt; wordt men niettemin aangenomen, dan doet de Staat het in de hoop dat de toekomst zal goed maken wat aan het heden wordt ten koste gelegd. Jongelingen beneden de 18 jaar zijn eigenlijk nog slechts leerling-militair, en kunnen dus ook niet de rechten van een degelijk militair doen gelden. Doch maken zij niettemin een veldtocht mede, dan behoort hun dien, om de reeds opgegeven reden, te worden toegerekend; onze wet laat dat punt onbeslist.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

2°. De waarheid, dat men pensioen moet erlangen naarmate van den rang dien men het laatst heeft bekleed, levert insgelijks nog een enkel punt van beschouwing op, waarbij een oogenblik moet worden stilgestaan. Het is de schier overal geldende bepaling, dat men een zeker aantal jaren — bij ons twee — in eenen rang moet hebben gediend, alvorens recht te hebben op het pensioen aan dien rang verbonden. Hij die, met mij, den militair in zijne verhouding tot den Staat beschouwt, als een arbeider tegenover zijn werkgever, zal al dadelijk toegeven dat de arbeider, evenmin als ieder ander, recht heeft op *iets* waarvoor hij *niets* in ruil heeft gegeven. De militair heeft dus ook geen recht op een pensioensbedrag waarvoor hij niets, of nog niet voldoende, heeft betaald. Tegen de bij ons aangenomen twee jaren zijn nimmer bedenkingen gerezen en men kan er derhalve in berusten.

3°. Ook de bepaling, dat men pensioen behoort te trekken naarmate van het aantal jaren dat men in zijn laatsten rang heeft gediend, is gelijk wij zagen een axioma en vereischt dus geen verder betoog; maar tot een paar vragen en opmerkingen geeft zij toch aanleiding.

In de eerste plaats hoeveel jaren moet men in zijnen rang hebben gediend eer de hier bedoelde verhooging van pensioen kan ingaan? Deze vraag is niet gemakkelijk te beantwoorden, en in onze wetten schijnt men slechts door het doen eener greep er in te zijn geslaagd. Men heeft dat getal jaren op zes gesteld voor alle rangen, waarop de bepaling van toepassing is verklaard. De reden hiervan is, zooveel ik weet, nimmer gebleken.

Eene juiste redeneering om in deze den weg te vinden, komt mij voor de navolgende te zijn. Het is doenlijk, voor iederen rang, een getal jaren vast te stellen, na verloop

waarvan men kan bepalen of de titularis al dan niet geschikt is tot den hoogeren. Heeft hij die geschiktheid alsdan niet, dan kan hij toch uitstekend voldoen in zijn tegenwoordigen rang en daarin nog lang goede diensten bewijzen. Van dit oogenblik af — zijnde dus het tijdstip waarop hij de kans verliest op het pensioen van den naastvolgenden rang — behoort zijne verhooging in te gaan. Dit behoort ook zoo te wezen om opgewektheid en dienstijver bij hem gaande te houden. Stipt genomen zou het feit voor ieder individu in het bijzonder moeten worden uitgemaakt, maar daaraan zouden groote bezwaren zijn verbonden. Het is dan ook alleszins voldoende, voor iederen rang dat getal beproevingsjaren vast te stellen en te bepalen dat de verhooging, na het verstrijken er van, ingaat. Is deze redeneering inderdaad juist, dan ziet men dat het niet aangaat, voor alle rangen hetzelfde getal jaren aan te nemen.

Dat de verhooging, eenmaal ingegaan zijnde, niet altijd kan blijven klimmen is duidelijk. Haar grens is, dat zij, met het pensioen te zamen, altijd op zekeren afstand moet blijven van het naasthoogere pensioen. Ware dat niet het geval, dan kon de emulatie, het streven naar bevordering, er zeer ten nadeele van den dienst ernstig door worden te kort gedaan.

Is het in waarheid een axioma, gelijk ik meen te hebben bewezen, dat de militair recht heeft op hooger pensioen, naarmate hij langer in zijn laatsten rang heeft gediend, dan is het niet te verklaren, waarom dat recht, bij ons, voor den eenen rang niet evengoed geldt als voor den anderen. Voor hoofd- en opperofficieren bestaat het niet en toch is hunne verhouding tot den Staat dezelfde als die der onderofficieren en subalterne officieren, namelijk die van *arbeider* tot zijn *werkgever*, eene verhouding waaruit het genoemde axioma voor iedereen is afgeleid. Men stuit hier alweder op den ouden zuurdeesem, het pensioen is niet het

gevolg van een recht, dat naar de vaste regelen wordt uitgeoefend, het is eene gunst en ..... die HH. hebben genoeg.

Er zijn in onze wetten op de militaire pensioenen nog andere blijken, dat men zich ten deze op een geheel verkeerd standpunt heeft geplaatst en dat men nog altijd in den waan verkeerde, gunsten te bewijzen. 't Is vreemd dat men zich daarbij nimmer heeft afgevraagd, hoe de moderne Staat dan toch wel aan de bevoegdheid zou komen, tot het bewijzen van gunsten. Die bevoegdheid bezit hij immers in geen enkel opzicht; hij moet doen wat recht is, niets minder en niets meer.

Zoodra de militair gepensioneerd is, verandert zijne betrekking tot den Staat geheel van natuur. De *arbeider* heeft met zijn vroegeren *werkgever* niet langer te maken; hij is teruggekeerd tot de positie van staatsburger zonder meer en geniet de renten van het kapitaal dat hij vroeger heeft bespaard. De Staat is zijn schuldenaar geworden voor het bedrag dier renten en moet hem die even onvoorwaardelijk en even nauwgezet uitbetalen als dit zou moeten geschieden door ieder ander die het kapitaal, onder dergelijke voorwaarden, in beheer zou kunnen hebben. Want men verlieze niet uit het oog, dat, al moge het ook moeielijk wezen, het daarom nog niet ondoenlijk zou zijn, eene regeling te vinden waardoor de penningen die de militair heeft moeten derven, om in de behoeften van zijn ouderdom te voorzien, elders dan bij den Staat op lijfrenten werden geplaatst.

Het pensioen is eene lijfrente, waarom nu mag de gewezen militair die eerlijk en wettig verworven lijfrente niet gaan verteren waar hij goed vindt? Waarom mag hij haar niet onverkort behouden, wanneer hij andermaal en op eene nieuwe wijze tegenover den Staat in de verhouding treedt van *arbeider* tot *werkgever*, d. i. door eene burgerlijke be-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

diening aan te nemen? Waarom moet hij haar missen als hij zich elders laat naturaliseeren of in den adelstand opnemen? Waarom als hij zich zonder vergunning in vreemden krijgsdienst begeeft, een ordeteeken, titel, rang, waardigheid, openbare bediening, bezoldiging of pensioen aanneemt, door eene vreemde mogendheid of regeering verleend of opgedragen? Waarom als hij in oorlogstijd niet aan de oproeping voldoet om weder onder de wapenen te komen? Waarom zelfs als hij tot eene lijf- of onteerende straf wordt veroordeeld?

Hij heeft immers niets meer met den Staat uitstaan, hij is vrij geworden, alleen is de Staat zijn schuldenaar gebleven voor het bedrag eener lijfrente.

Het blijkt dat de machtige *werkgever*, die geheeten is DE STAAT, de kwade gewoonte heeft erg naar zich toe te rekenen bij het beheeren der penningen, die zijne *arbeiders*, militairen genaamd, vroeger lieten staan. Tot zijne verontschuldiging moet worden herhaald, dat die kwade gewoonte slechts het gevolg is van eene andere, die hem in merg en been schijnt te zitten. Hij stelt zich nog al hoog, en vrij wat hooger dan hem toekomt. Hij kan er niet toe besluiten zich eenvoudig te beschouwen als een zedelijk lichaam met rechten en plichten. Hij wil nog gaarne zijn een groot, zeer groot heer, door eene diepe klove gescheiden van het gros der menschenkinderen, eene klove, die alleen door zedelijke verplichtingen wordt aangevuld. Hij wordt er, in onzen tijd, vaak genoeg aan herinnerd, dat dergelijke begrippen geen koers meer hebben, doch waar het kan brengt hij ze niettemin onwillekeurig in practijk. Hij erkent dus geen *ruil* van diensten, want dit sluit gelijkheid in zich, maar hij wil, zooals dit aan een groot heer betaamt, wel eens genadig zijn, doch handelt overigens uitsluitend in zijn belang.

In het *Reglement op de, door het Staats-Bewind der Bataafsche Republiek, te verleenen Militaire Pensioenen*, van 1803, werd dit stuk geheeten eene »gunstige dispositie". In het

Reglement op de pensioenen en gagementen van de Landmacht, van 1837, werd het pensioen nog slechts genoemd eene »belooning voor getrouwe diensten." *Belooning* verschilt echter niet veel van *gunst*, dewijl men op het eene, zoo min als op het andere, *recht* kan doen gelden. *Belooning* staat tegenover *straf* en is geheel iets anders dan *loon*, want dit kan worden bedongen. *Loon* is hetgeen gegeven wordt in ruil wegens vrijwillig aangegane en eerlijk nagekomen verplichtingen; het staat tusschen *belooning* en *straf* en kan nimmer worden ingehouden.

Hoewel onze tegenwoordige wetten geene définitie meer geven van het begrip »pensioen", zoo getuigen zij toch dat de Staat nog altijd niet erkent, slechts uit te keeren de rente van onbetaald gebleven *loon*. Hij meent nog immer met *belooning* te doen te hebben en deze kan, evengoed ten gevolge van — zij het verdiende — *ongunst*, worden verminderd of ingetrokken, als *straf* kan worden verminderd of opgeheven door *gunst* of gratie.

Eer wij van dit onderdeel afstappen moet nog de vraag worden besproken, of het recht en billijk is, dat de pensioenen voor zee- en landmacht en voor alle wapens en diensten dezelfde zijn.

Als men overweegt dat de zeemacht evenmin kan worden ontbeerd als de landmacht en omgekeerd, en als men bedenkt dat geen der wapens of dienstvakken, waaruit zij zijn samengesteld, kan worden gemist, dan moet men wel tot het besluit komen, dat zij allen zich jegens den Staat even verdienstelijk maken, en dat het derhalve ongerijmd zou wezen ten slotte, aan den een een hooger pensioen toe te kennen dan aan den anderen.

Dit was evenwel niet het standpunt, waarop wij ons tot dusverre hebben geplaatst. Door eene aaneenschakeling van

redeneeringen is betoogd geworden, dat het pensioen is eene lijfrente, en dan moet die rente ook hooger zijn naarmate er meer voor is betaald. De vraag blijft nu, of men mag aannemen dat de wapens en diensten, die het hoogst worden bezoldigd, ook het meest tot hun pensioen hebben bijgedragen. Ik ben van meening dat het antwoord ontkennend moet luiden.

Als het waar is, dat alle onderdeelen eener krijgsmacht even onontbeerlijk zijn voor den Staat die haar onderhoudt, dan kan, bij gelijkheid van rang, het verschil in bezoldiging bij verschillende onderdeelen, ook geen gevolg zijn van de meerdere of mindere waarde aan eenig onderdeel toegekend. Dit verschil moet op eene andere wijze worden verklaard.

Laat ons ter bepaling onzer gedachten beginnen met den laagsten officiersrang. Wij zullen dan vinden:

1°. dat de bezoldiging in dien rang voldoende moet zijn, om, met orde en zuinigheid, betamelijk te kunnen leven in de maatschappelijke positie, waarin de officier, door den Staat zelf, is gebracht;

2°. dat in de bezoldiging van dien rang ook de vergoeding moet zijn gelegen der kosten van opleiding ten behoeve van den officier gemaakt. Vandaar o. a. dat bij de speciale wapens en bij de cavalerie, waar de kosten van opleiding hooger zijn, de bezoldigingen ook meer bedragen 1);

3°. dat in de bezoldiging eveneens moet zijn begrepen vergoeding voor de kosten, die de dienst, bij het eene onderdeel meer dan bij het andere, aan den officier veroorzaakt. Vandaar o. a. dat, beneden den rang van hoofdofficier, de bezoldigingen bij de zoogen. bereden wapens hooger zijn dan bij de onberedene.

Wanneer wij nu den officier avancement laten maken, dan zien wij:

1) Dit verschil in de kosten van opleiding is tegenwoordig bij ons geheel vervallen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

4°. dat, aangezien de diensten die de *arbeider* aan zijn *werkgever* bewijst, gewichtiger worden naarmate hij in rang opklimt, ook zijn loon met zijn rang moet toenemen, en dat in iederen volgenden rang de bezoldiging buitendien genoegzaam moet stijgen, om aan dien rang het noodige relief boven den voorgaanden te verzekeren;

5°. dat met het klimmen van den rang de verantwoordelijkheid — meestal ook die van geldelijken aard — eveneens klimt, en dat de bezoldiging eene vergoeding moet inhouden voor de kwade kansen die men ten deze loopt.

Dit zijn, voor zooveel ik weet, de beginselen waarop eene rationeele regeling der bezoldigingen bij iedere krijgsmacht behoort te rusten, en ik meen dat die der Nederlandsche landmacht daarmede, in 't algemeen, vrij wel in overeenstemming is 1). Men ziet echter dat de een niet meer ontvangt dan de andere, en als hij meer schijnt te ontvangen, dat het dan vergoedingen zijn voor gedane of te doene uitschotten of wel voor geloopen of nog te loopen kwade kansen.

Er is dus ook geen enkele reden om aan te nemen, dat de een voor zijn pensioen meer zou laten staan dan de ander, en ook langs dien weg komt men derhalve tot het besluit, dat de pensioenen voor alle onderdeelen eener krijgsmacht dezelfde moeten zijn.

Thans blijft nog over, een enkel woord te zeggen van den invloed, die noodwendig moet worden uitgeoefend op de toepassing van het pensioenrecht, door oorlogstoestanden of, meer algemeen gesproken, door den eigenaardigen werkkring van den militair.

1) Alleen zou men kunnen beweren, dat voor het relief der hoogere rangen, voor zooveel dit een noodwendig gevolg is van hoogere bezoldiging, niet genoeg is gezorgd.

Wat die werkkring in oorlogstijd vordert behoeft niet te worden omschreven, en ik zal slechts herinneren, dat hij in vredestijd bestaat in het zich voorbereiden tot den krijg, vaak door zeer afmattende oefeningen, en onderwijl, in het bewaken van 's lands eigendommen en het, zoo noodig, helpen handhaven der goede orde. Zoowel in tijden van oorlog als in die van vrede, is de militair ruim zooveel als wie dan ook blootgesteld aan invloeden, die zijne gezondheid kunnen verwoesten en zelfs zijn lichaam kunnen verminken. Hij heeft recht op waarborgen tegen de gevolgen van een en ander. Het moet hem niet kunnen overkomen, dat hij in en door den dienst van zijn werkgever, plotseling tot allen arbeid ongeschikt wordt en broodeloos aan den weg staat. Het is dus niet meer dan billijk en volstrekt weder geene gunst, dat het contract tusschen werkgever en arbeider bepalingen inhoudt, die hieraan tegemoet komen. Vervroegde ongeschiktheid tot den dienst, als gevolg van den dienst, moet aanspraak geven op vervroegd en eveneens voldoend pensioen. Komt hier nog bij het gemis van ledematen of van het gebruik van zintuigen, op dezelfde wijze ontstaan, zoodat de arbeider in den dienst van zijn werkgever bijzonder hulpbehoevend is geworden, dan is het weder billijk dat deze ook hierin voorziet.

Dergelijke redeneeringen kan men aanvoeren voor het uitkeeren van pensioenen aan weduwen en weezen van militairen, die in en door den dienst een ontijdigen dood vinden. Als een werkgever arbeiders wil vinden voor eene taak die zoo gevaarlijk is, dat men er de kans bij loopt zijn levensdraad afgesneden te zien, eer men het lot van vrouw en kinderen heeft verzekerd, dan is waarlijk toch niets eenvoudiger dan dat die werkgever op zich neemt aan de gevolgen dier kwade kans tegemoet te komen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Zoo vertrouw ik dan het recht op pensioen bewezen te hebben naar aanleiding van eenige zeer eenvoudige staathuishoudkundige beginselen. Ik heb den Staat beschouwd als een zedelijk lichaam, dat optreedt als werkgever, en den militair als arbeider, die zijne diensten in ruil geeft voor andere diensten. Bij het bespreken van dien ruil heb ik voor den arbeider niets meer en niets anders bedongen, dan hetgeen iedereen zal bekennen, dat hij bij elken werkgever zou behooren te verwerven. Ik heb voor hem gevorderd een loon, dat voorziet in de behoeften van het heden en in die eener onbezorgde grijsheid. Mocht dit een onredelijke eisch worden geheeten, dan zou het er treurig met het menschdom uitzien.

Voorts heb ik doen uitkomen, dat al moge de werkgever in 't algemeen, bij den tegenwoordigen toestand onzer maatschappijen, dikwerf worden verhinderd, zich jegens zijne arbeibeiders te kwijten zooals de plicht der billijkheid zou medebrengen, de Staat hierop uitzondering maakt en nimmer in dit geval verkeert. Waar de Staat derhalve als werkgever optreedt, is er voor hem geene genade, hij moet zich exécuteeren, hij moet, hetzij door zóó hoog loon dat zij kunnen overleggen, hetzij door pensioen, aan zijne arbeiders een onbezorgden ouden dag verzekeren. Hij moet dit te meer, dewijl de wijze waarop hij zich zijne arbeiders verschaft, evenals soms die waarop hij zich van hen ontslaat, niet altijd den gestrengen toets der zedelijkheid kan doorstaan. Al stond hij slechts gelijk met alle andere werkgevers, dan nog zou hij meer moeten doen dan zij.

Door het vaststellen van de hoofdzaak — het bestaan van het recht — is tevens uitgemaakt, dat er regelen moeten zijn, waarnaar dat recht behoort te worden toegepast. Recht sluit willekeur uit, doch is onafscheidelijk verbonden aan regelen. Ook die regelen heb ik nagespoord en, ik durf beweren, gevonden, met behulp van even eenvoudige en rationeele begrippen als die waaraan ik het recht zelf ontleende.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Ik weet zeer goed, dat er in het welbegrepen belang van den Staat redenen genoeg zijn te vinden, om den ambtenaar in 't algemeen en den militair in 't bijzonder, een recht op pensioen toe te kennen. De bepalingen in de artt. 58 en 61 der Grondwet hebben alleen hieraan haar ontstaan te danken. Ik zal niettemin overlaten aan hem die er lust toe gevoelt, die redenen aan te voeren tot versterking van hetgeen ik op andere gronden betoogde. Door mij werden ze opzettelijk voorbijgegaan en slechts bij het bespreken der wijze waarop het recht op pensioen behoort te worden toegepast, was ik wel verplicht, nu en dan, den Staat als zoodanig, en niet enkel als werkgever, in aanmerking te brengen.

Wanneer men het recht op pensioen uitsluitend ontleent aan het Staatsbelang, dan wordt het natuurlijkerwijs ook geheel daardoor beheerscht en de Staat verkrijgt de bevoegdheid veel of weinig te geven, naarmate het met zijne belangen strookt. De militair, en misschien ook de Staat zelf, is lang genoeg dupe geweest van dit stelsel.

Men zal ook hebben opgemerkt, dat ik uitsluitend over vrijwillige militairen gesproken, en met geen woord gewag gemaakt heb van hen, die als miliciens of mobiele schutters, tot onze krijgsmacht behooren of kunnen behooren. Maar voor hen is een recht op pensioen, wegens langdurigen dienst, onbestaanbaar en de bepalingen die voor de vrijwilige militairen gelden, wanneer deze, in en door den dienst, geheel of gedeeltelijk ongeschikt worden om in hun levensonderhoud te voorzien, zijn ook voor hen alleszins toereikend. Bovendien is het vrijwillige gedeelte bij iedere krijgsmacht de hoofdzaak, en ik heb reeds doen uitkomen, dat eene krijgsmacht onbestaanbaar is zonder eene vrijwillige permanente kern. Zijn eens de belangen van het permanente gedeelte naar eisch geregeld, dan zijn het ook die dergenen, die zich daaraan tijdelijk, voor langer of korter duur, aansluiten.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

DE GESCHIEDENIS DER REGELING VAN HET BEDRAG DER PENSIOENEN.

Deze geschiedenis is eene niet onbelangrijke en levert, hoofdzakelijk voor zooveel zij over de laatste jaren loopt, menige bijdrage tot de kennis der wijze waarop men niet moet handelen om resultaten te bekomen, die — zooveel mogelijk — iedereen bevredigen. Ik zeg zooveel mogelijk, want waar het op geldzaken aankomt, wordt maar al te spoedig over tekortdoening geklaagd, maar juist dáárom moeten grepen in de lucht worden vermeden en moet hetgeen als uitkomst van wikken en wegen wordt vastgesteld, langs rationeelen weg zijn gevonden.

Bij de laatste pensioensregelingen, zoowel voor de zee- als voor de landmacht is, gelijk ook behoorde, de dienst in de overzeesche bezittingen in aanmerking genomen. Men is echter in deze zóó vreemd te werk gegaan, dat het, ten einde later geleidelijk onzen weg te kunnen vervolgen, noodig is vooraf een blik te werpen op de bedragen der pensioenen voor de krijgsmacht in Nederlandsch Indië. Op de volgende blz. ontvangt men daarvan een overzicht, dat eenige toelichtingen vereischt alvorens er gevolgtrekkingen uit te kunnen maken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

BEDRAG der pensioenen voor het leger in Nederlandsch-Indië.

RANGEN.	Landspensioenen voor 40 jaren dienst.		Verhoogd pensioen voor een jaar.	Verhoogd pensioen Maximum v. 15 jaren.	Landspensioen met maximum verhoogd pensioen samen.		Regeling van 1859.	Regeling van 1867.	Regeling van 1875. Normaal pensioen.	Regeling van 1875. Maximum pensioen.
		(1)				(1)				
Luitenant-generaal . .	ƒ 3750	7,50	ƒ 283,00	ƒ 4250	ƒ 8000	11,42	ƒ 8000	»	»	»
Generaal-majoor . . .	3000	6,00	166,00	2500	5500	7,85	5500	»	»	»
Brigadier en kolonel .	2000	4,00	133,00	2000	4000	5,71	4000	»	»	»
Luitenant-kolonel . . .	1800	3,60	80,00	1200	3000	4,28	3000	»	»	»
Majoor	1400	2,80	80,00	1200	2600	3,71	2600	»	»	»
Kapitein	1200	2,40	26,67	400	1600	2,28	1600	»	»	»
1e Luitenant	600	1,20	20,00	300	900	1,28	900	»	»	»
2e »	500	1,00	13,33	200	700	1,00	700	»	»	»
Adjud.-onderofficier . .	300	»	»	»	»	»	300	ƒ 400	ƒ 320	ƒ 480
Sergeant-majoor	240	»	»	»	»	»	240	340	290	450
Sergeant en fourier. .	180	»	»	»	»	»	216	300	260	420
Korporaal	142	»	»	»	»	»	180	240	220	380
Soldaten	108	»	»	»	»	»	144	200	200	320

(1) In deze kolom zijn de pensioenen uitgedrukt in veelvouden van het 2e luitenants-pensioen.

De *landspensioenen* zijn niet in ééns bepaald, gelijk men ze hier aantreft. Voor het meerendeel werd het bedrag bekend gemaakt bij Besluit van Komm^{n}. Generaal, dd. 19 November 1816, N°. 30. Alle onderofficieren bekwamen toen hetzelfde pensioen; de hoogere pensioenen toegestaan aan adjudanten-onderofficieren en sergeant-majoors werden eerst in Indië vastgesteld bij Besluit van den G. G. dd. 26 Januari 1849, N°. 2. De pensioenen der luitenant-generaals en der generaal-majoors bij Besluit van den Komm. Generaal, dd. 11 Mei 1835, N°. 6. Men weet dat Indische dienstjaren dubbel tellen.

Het *verhoogd pensioen* werd door de officieren bijeengebracht, krachtens Kon. besluit van 18 Februari 1815, N°. 88. De verhoogingen bedroegen meer dan op de tabel is vermeld, wanneer de gepensioneerden zich in Indië bleven vestigen. Uit de bijdragen der officieren, à 4 pCt. van hun tractement was een fonds gevormd met een eigen beheer.

In 1834 ondergingen de tractementen der Indische officieren, behalve die der luitenants, eene nog al aanzienlijke verhooging, o. a. ook met het doel om hen feitelijk te ontslaan van kortingen ten behoeve van hun pensioen. Het aanvankelijk voornemen was, de inkomsten van alle hoofdofficieren te vermeerderen met *f* 100 's maands en die der kapiteins en luitenants met het bedrag der inhoudingen voor de onderscheidene fondsen. De toenmalige kommandant van het leger, de generaal-majoor Jhr. H. J. J. L. Ridder de Stuers betoogde evenwel, dat, aangezien de luitenants toch slechts eene onbeduidende vermeerdering van tractement zouden bekomen, het beter zou wezen aan hen in het geheel geene, maar aan de kapiteins eene des te grooter verhooging te geven, dewijl deze officieren het langst in hunnen rang verbleven. Hij zeide ten aanzien der luitenants, in zijn schrijven aan den Komm.-generaal van 28 Januari 1834, N°. 81: »De contributiën welke zij aldus aan de onderscheidene fondsen

betalen en blijven betalen, veranderen dan als 't ware in contributiën, waarvoor zij na eenige jaren diensttijd, wanneer hun rang, hunne jaren en hunne maatschappelijke positie meerdere behoeften vereischen, ruimschoots schadeloos gesteld worden." De Kommissaris-Generaal beschikte conform dit voorstel. In 1847 werden niettemin ook de tractementen der luitenants verhoogd.

De indische officieren betaalden dus eigenlijk sedert 1834 niet meer voor hun verhoogd pensioen.

Bij Kon. besluit van 16 October 1859, N°. 63 werd het verhoogd pensioenfonds geheël opgeheven; alle kortingen daarvoor werden gestaakt, en dientengevolge de tractementen met het bedrag er van vermeerderd.

Bij Kon. besluit van denzelfden dag N°. 65 werd aan de Indische officieren, uit de koloniale geldmiddelen, een pensioen verzekerd, gelijk aan dat van het lands- en verhoogd pensioen te zamen. Het pensioen der majoors, dat in 1854, wegens den slechten staat van het fonds, met ƒ 400 was verminderd, werd weder op ƒ 2600 gebracht.

Bij Kon. besluit van 24 November 1859, N°. 70, werd een nieuw reglement vastgesteld op het toekennen van pensioenen enz. De officiers-pensioenen bleven, gelijk zoo even is gezegd, maar die der mindere militairen werden voor de laagste rangen eenigszins verbeterd. De pensioenen van onderofficieren, korporaals en soldaten ondergingen in 1867 en in 1875 nogmaals eene verhooging, en werden bij Kon. besluit dd. 24 Augustus, N°. 42 van laatstgenoemd jaar naar andere beginselen toegekend. De diensttijd die recht geeft op pensioen werd gesteld op 24, of 12 jaren in Indië; voor ieder jaar meer dan 24, werd eene verhooging toegekend van ƒ 10 voor een onderofficier en koporaal, en van ƒ 7.50, voor een soldaat, tot een maximum van 16 — in Indië 8 — jaren, boven de gezegde 24.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Eer wij verder gaan zal het ook nog noodig wezen een vluchtigen blik te werpen op de pensioenen bij de zeemacht. Het normaal bedrag dier pensioenen heeft voor de overeenkomstige rangen gelijken tred gehouden met dat voor de landmacht in Europa tot in 1877. Bij de wet van 20 Augustus 1859 (*Staatsblad* N°. 96) werd evenwel aan de officieren der zeemacht een verhooging van ƒ 25 toegekend voor ieder jaar in militairen dienst doorgebracht in 's Rijks overzeesche bezittingen en koloniën of tusschen de keerkringen. Bij de wet van 1 April 1875 (*Staatsblad* N°. 33) werd die verhooging gebracht op ƒ 75 per jaar en tevens bepaald, dat schepelingen en mariniers beneden den rang van officier, op denzelfden voet: t. m. den rang van sergeant ƒ 10 en daar beneden ƒ 7,50 per jaar zouden genieten. Op het wetsontwerp tot nadere wijziging der wet tot regeling der militaire pensioenen bij de zeemacht, aan de Tweede Kamer der Staten Generaal aangeboden bij Kon. boodschap van 11 April 1878, kom ik later terug.

Thans verzoek ik mijne lezers een oog te slaan in den hierbij gevoegden staat, aanduidende het bedrag der Militaire pensioenen gelijk die, in de daarbij vermelde jaren, zijn vastgesteld voor de Nederlandsche landmacht. Ik vestig daarbij de aandacht op het navolgende:

1°. Als men aan den 2e luitenant — gelijk moet worden aangenomen — steeds ten minste zooveel pensioen heeft toegekend als stipt noodig was om betamelijk te kunnen leven overeenkomstig den rang dien hij had bekleed, dan duidt de 2e kolom bij iedere pensioensregeling den betrekkelijken welstand aan, dien de gepensioneerde officieren van hooger rang genoten of nog genieten. Mij dunkt de medegedeelde cijfers zijn welsprekend en getuigen van een noodlottigen achteruitgang, een achteruitgang die niet is te ontkennen,

BEDRAG der militaire pensioenen gelijk die zijn vastgesteld in de hieronder vermelde jaren.

RANGEN.	Volgens versch. bepalingen van 1796 tot 1805. Voor 30 jaren dienst.		1807. Voor 30 jaren dienst.		1807. Voor 40 jaren dienst.		1814. Voor 40 jaren dienst.		1837. Voor 40 jaren dienst.		1851. Voor 40 jaren dienst.		1877. Voor 40 jaren dienst.	
		1)		1)		1)		1)		1)		1)		1)
Luitenant-generaal . .	ƒ 3000	8,57	ƒ 3000	8,57	ƒ 4000	9,41	ƒ 3000	8,57	ƒ 3000	8,57	ƒ 3000	6,00	ƒ 3000	3,75
Generaal-majoor . . .	2400	6,85	2400	6,85	3000	7,05	2400	6,85	2400	6,85	2400	4,80	2700	3,37
Kolonel	1500	4,30	1500	4,30	2000	4,70	1500	4,30	1800	5,14	1800	3,60	2100	2,63
Luitenant-kolonel . .	1200	3,43	1200	3,43	1600	3,76	1200	3,43	1400	4,00	1500	3,00	1800	2,33
Majoor	1000	2,85	2) 1300	3,71	2) 1700	4,00	1000	2,85	1200	3,42	1300	2,60	1600	2,00
Kapitein	800	2,28	800	2,28	1000	2,35	800	2,28	800	2,28	900	1,80	1300	1,63
1ste Luitenant . . .	400	1,14	400	1,14	500	1,17	400	1,14	400	1,14	600	1,20	900	1,13
2de Idem	350	1,00	350	1,00	425	1,00	350	1,00	350	1,00	500	1,00	800	1,00
Adjud. ond.-officier.		»		»		»		»	200	»	250	»	440	»
Sergeant-majoor . .	130	»	130	»	150	»	130	»	160	»	200	»	400	»
Sergeant en fourier.		»		»		»		»	130	»	150	»	360	»
Korporaal.	100	»	100	»	100	»	100	»	100	»	120	»	250	»
Soldaat	91	»	91	»	91	»	91	»	91	»	100	»	200	»

1) In deze kolom zijn de pensioenen uitgedrukt in veelvouden van het 2de luitenants-pensioen.
2) De majoor — een per regement — stond volgens de organisatie van dat jaar boven de luitenant-kolonels die bataljons-kommandanten waren.

tenzij door de bewering dat het pensioen van den 2de luitenant thans veel te hoog is; maar deze bewering zal wel bij niemand opkomen, die zich herinnert dat het tegenwoordig bedrag *f* 100 meer is dan door den Minister van Oorlog werd voorgedragen, en zóó werd vastgesteld door een amendement van de Tweede Kamer.

Ook nog op eene andere wijze blijkt hoezeer de betrekkelijke welstand der gepensioneerde officieren van hoogeren rang is verminderd. Als men de pensioenen, die volgens de regeling van 1807, voor *veertig jaren dienst* werden genoten, vergelijkt met die, welke volgens de regeling van 1877, worden toegekend voor hetzelfde aantal dienstjaren, dan ziet men, dat na verloop van *zeventig jaren* — gedurende welke het geld belangrijk in waarde is afgenomen — de generaals nog altijd veel minder, de majoors evenveel en de kolonels en luitenant-kolonels slechts *f* 100 meer ontvangen.

2°. Wanneer men de zoo even geconstateerde feiten vergelijkt — en ik spoor er uitdrukkelijk toe aan — met die vermeld in de Bijlage achter dit geschrift, dan ziet men dat de redeneeringen, naar aanleiding dier bijlage geleverd, ook hier voor een goed deel van toepassing zijn. Als men dan verder let op de ongelukkige wijze, waarop het bedrag der pensioenen, van de onderofficieren en mindere militairen, was geregeld gedurende het lange tijdsverloop van 1796 tot 1877, dan vindt men eene nieuwe reden van den achteruitgang onzer kaders en dan ziet men tevens in welken treurigen toestand de vroeger gepensioneerde onderofficieren en mindere militairen moeten verkeeren. Alleen die toestand geeft hun — gezwegen nog van de rechten die voor hen zijn te ontleenen aan de beschouwingen en gevolgtrekkingen vervat in het eerste gedeelte van dezen arbeid — aanspraak op verbetering van hun lot.

3°. In 1814 hield de in 1807 gemaakte bepaling op, van

een minimum- en maximum-pensioen, naarmate men dertig of veertig jaren dienst had. Veertig jaren werden voortaan gevorderd, om aanspraak op pensioen te kunnen doen gelden, maar ..... voor die veertig jaren werd niet meer gegeven dan weleer voor dertig. Als men aanneemt, dat de Staat niet is een zedelijk lichaam met plichten en rechten, maar wel een groot heer, die al dan niet gunsten bewijst naarmate het hem goeddunkt, dan was men tot zóó iets zonder twijfel bevoegd. Anders is het evenwel wanneer men toegeeft, dat eenmaal verkregen rechten behooren te worden geëerbiedigd, en gebleken is het reeds, dat de tekortdoening den Nederlandschen militair toen aangedaan, nimmer geheel is hersteld.

4°. Als men thans nog gelieft te raadplegen het bedrag der Indische militaire pensioenen, dan zal men zien dat de verhouding van den welstand der Indische gepensioneerde officieren van hoogen rang, tot dien der gepensioneerde luitenants, nog altijd zeer gunstig is en sedert ruim zestig jaren onveranderd dezelfde is gebleven.

Wanneer men nu ook al moet bekennen, dat Indische dienst, bij gelijkheid van rang, aanspraak geeft op hooger pensioen dan dienst in Europa, dan is er daarom nog geen grond aan te wijzen waarom de verhouding van den welstand der gepensioneerden onderling, niet even goed moet blijven gehandhaafd voor Europeeschen als voor Indischen dienst.

Men zal wellicht de opmerking maken, dat de hier bedoelde verhouding vanzelf in wezen moest blijven, dewijl het totaal bedrag der Indische militaire pensioenen gedurende al dien tijd voor geen enkelen rang werd verminderd. Maar dit is juist hetgeen door mij wordt geprezen, want er heeft alleszins gelegenheid bestaan om anders te handelen. Van het oogenblik, waarin door de officieren van het leger in Indië niets meer werd betaald voor hun pensioen (1834) was de regeering, bij de door haar gehuldigde begrippen,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ook niet meer aan het toen bestaand totaal bedrag der pensioenen gebonden.

Tot de geschiedenis der regeling van het bedrag der pensioenen zou ongetwijfeld behooren de vermelding der redenen — voor zooveel zij zijn gebleken — waarom dat bedrag, zoo niet in 1851, dan ten minste in 1877, werd vastgesteld gelijk het door mij werd opgegeven. Het gebeurde bij de jongste pensioensverhoogingen ligt echter nog versch in ieders geheugen; en zij, die zich kunnen vereenigen met de beschouwingen in het eerste gedeelte van dit geschrift vervat, zullen moeten toegeven, dat ik in dat gebeurde slechts aanleiding zou kunnen vinden tot eene lange maar thans onvruchtbare bestrijding. Beter acht ik het daarom eenige resultaten, door de wijzigingen der laatste jaren verkregen, in het licht te stellen.

Sedert het herstel onzer onafhankelijkheid, in het begin dezer eeuw, is erkend en aangenomen, dat dienst in de Overzeesche gewesten aanspraak geeft op hooger pensioen dan dienst in Europa. Het leger in O.-Indië bekwam dan ook van landswege al dadelijk een hooger pensioen dan dat in het moederland; bovendien werd het terstond in de gelegenheid gesteld zich, uit eigen bijdragen, een nog hooger pensioen te verzekeren en werden die bijdragen zelfs, sedert 1834, uit 's lands kas gekweten. Toen er, na het opheffen der koloniale marine, geen twijfel meer was, of de officieren der Nederlandsche zeemacht zouden verplicht zijn voortaan een groot gedeelte van hunnen diensttijd, in Indië door te brengen, was het dan ook alleszins natuurlijk, dat men er op bedacht werd hunne pensioenen te verhoogen, naarmate van hunne Indische dienstjaren en in 't algemeen — want dat was billijk — naarmate van de jaren door hen, in dienst, tusschen de keerkringen doorgebracht. De wet van

20 Augustus 1859 (*Staatsblad* N°. 96) had hieraan haar ontstaan te danken. Waarom die wet bepaalde, dat de officier — zonder onderscheid van rang — juist *f* 25 verhooging van pensioen zou genieten, voor ieder jaar Indischen dienst, is niet duidelijk. Als men slechts het navolgende overweegt, zal men toegeven, dat het bedrag in ieder geval, uiterst bescheiden was gesteld.

Destijds bedroeg, voor den kapiteinsrang, het verschil in lands pensioen, bij het Indisch leger en bij de zee- of landmacht in Europa, *f* 300. De Indische kapitein, die twintig jaren moet dienen om recht te verkrijgen op pensioen, genoot dus voor ieder jaar *f* 15 meer. Deze som gevoegd bij de *f* 26.67 uit het verhoogd pensioenfonds maakte *f* 41.67 die hij voor ieder jaar, in Indië doorgebracht, meer ontving. Daar de officieren nu slechts bij uitzondering als luitenant worden gepensioneerd, en daar soortgelijke berekeningen voor hooger rangen natuurlijk ook hooger uitkomsten geven, ziet men dat onze zee-officieren inderdaad geen reden hadden voor die wet zoo bijzonder dankbaar te zijn. Toen dan ook in 1862 op initiatief van schrijver dezes, door het meerendeel der officieren van de landmacht, die destijds in Oost of West waren gedetacheerd geweest, een petitionnement aan Z. M. den Koning werd ondernomen, om verhooging van pensioen, voor de jaren die zij in de overzeesche bezittingen hadden gediend, vroegen zij niet om de gunst (?) die aan de zeemacht was ten deel gevallen. Aan het verhoogd pensioenfonds konden geene argumenten meer worden ontleend, want het was inmiddels opgeheven; het totaal bedrag der Indische pensioenen werd reeds uit de koloniale geldmiddelen gekweten, zonder dat daarvoor, ook slechts in naam, eenige korting meer werd gedaan. De officieren die voortaan van het leger in Nederland bij dat in Indië overgingen, bekwamen terstond recht op het volle Indische pensioen. De toestand was geheel veranderd, het bedrag van het pen-

sioen was niet meer afhankelijk van een langer of korter verblijf in Indië, mits men daar zijne militaire loopbaan slechts eindigde. In aanmerking nemende dat de officier, die vroeger in Nederland had gediend en daarna in Indië werd gepensioneerd, zijn pensioen onvoorwaardelijk ten volle naar het Indisch tarief ontving, meenden de petitionnarissen, dat de officieren die vroeger in Indië hadden gediend en naderhand in Nederland werden gepensioneerd, hun pensioen ten minste voor een evenmatig deel naar het Indische tarief behoorden te ontvangen. Zij vroegen dus eenvoudig: »dat hun pensioen eventueel mocht worden berekend, gedeeltelijk naar het Indische en gedeeltelijk naar het Nederlandsche tarief, naarmate van het aantal dienstjaren dat zij in Indië en in Nederland zouden hebben verworven." Eene dergelijke regeling zou rationeel zijn geweest, en men had er de minder gunstige, die bij de zeemacht bestond, mede in overeenstemming kunnen brengen. Zij zou ook niet tot belangrijk hooger uitgaven hebben geleid dan die der zeemacht, want na veertig jaren dienst, waarvan vijf in Indië, zouden een kolonel, een luitenant-kolonel, een majoor en een kapitein er resp. slechts *f* 425, *f* 250, *f* 105 en *f* 50 meer door hebben ontvangen dan destijds aan de zeemacht toegekend en door iedereen onvoldoende geacht werd. Een groot bezwaar eindelijk, dat bestaat tegen het overplaatsen van kundige en ervaringrijke officieren uit het leger in Indië naar dat in Nederland, zou dan uit den weg genomen zijn geweest.

De gezegde petitionnarissen ontvingen persoonlijk nimmer eenig antwoord op hun verzoekschrift, maar hun gewerd een antwoord in het *Staatsblad* van 1864 (N°. 68) door de wet van 8 Junij van dat jaar. Door die wet werd ook aan hen eene verhooging van *f* 25 toegekend, voor elk jaar werkelijk verblijf in koloniën en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen.

De pensioenen waren nu, bij de zee- en landmacht, weder

op dezelfde wijze geregeld en tot 1875 kwam daarin geene verandering. In dat jaar besloten de Ministers van Marine en van Oorlog bijna gelijktijdig tot het voorstellen van verbeteringen. Had men toen tot eenstemmigheid kunnen geraken, dan zou eene groote schrede gedaan zijn geweest tot het verkrijgen van rationeele verordeningen. De pogingen van den Minister van Marine hadden tot resultaat de wet van 1 April 1875 (*Staatsblad* N°. 33.) Het tarief, de schaal der pensioenen, voor de verschillende rangen bleef daarin onveranderd; de verhooging voor verblijf tusschen de keerkringen werd, zooals hierboven reeds is gezegd, vermeerderd en voor het eerst toegekend aan onderofficieren en minderen. Het personeel der Nederlandsche zeemacht, dat vanzelf een zeer groot gedeelte van zijn diensttijd tusschen de keerkringen doorbrengt, bekwam daardoor inderdaad schoone pensioenen.

Het was den Minister van Oorlog onmogelijk geweest zijn ambtgenoot op dien weg te volgen. Door niet meer te doen dan deze, zou hij slechts de belangen van betrekkelijk weinigen hebben bevorderd.

Wilde men voor de landmacht iets doen, dan was eene algemeene verhooging van de schaal der pensioenen onvermijdelijk, maar dan kon men ook onmogelijk *f* 75, voor ieder jaar dienst in Indië, toeleggen, dewijl alsdan de officieren der landmacht, bij even lang verblijf in de overzeesche bezittingen, boven die der zeemacht zouden bevoordeeld worden. Men kwam dan, ten aanzien der waarde aan dien dienst toe te kennen, al dadelijk in strijd met het beginsel ten deze door de marine aangenomen.

Dit bezwaar en nog andere, waarop later zal worden gewezen, zou uit den weg geruimd zijn geweest door, voor de beide groote onderdeelen der Nederlandsche krijgsmacht, eene zelfde hoogere schaal van pensioenen en eene zelfde, naar rationeele beginselen vastgestelde, verhooging voor Indischen dienst aan te nemen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Door allerlei oorzaken, die hier niet kunnen worden vermeld, gelukte het niet aan den toenmaligen Minister van Oorlog, zijn wets-voorstel, dat in beginsel altijd zou verschild hebben met de wet van 1 April 1875 (*Staatsblad* N°. 33) in de Tweede Kamer te brengen. Hij trad den 29sten April 1875 af en moest de zaak aan anderen overlaten. De wets-ontwerpen zijner beide eerste opvolgers, die niet bij de Tweede Kamer in openbare behandeling kwamen, en geene gevolgen hadden, kunnen hier met stilzwijgen worden voorbijgegaan.

Intusschen had men bij het Departement van Koloniën opgemerkt, dat bij het leger in Oost-Indië de pensioenen voor sommige rangen beneden dien van officier, thans minder gunstig waren, dan zij voor dezelfde rangen bij de marine waren geworden, en dit eischte natuurlijk voorziening. Die voorziening werd getroffen door de bepalingen van het Koninklijk besluit van 24 Augustus 1875 N°. 42. De onderofficieren en mindere militairen van genoemd leger werden er niet alleen door verzekerd van zeer schoone pensioenen, maar ook van het vooruitzicht die te zullen bekomen onder voorwaarden zóó gunstig als men ze weinig aantreft. De behoefte aan personeel, voor onze Indische krijgsmacht, in die oogenblikken, zal gewis hebben bijgedragen tot het vaststellen van dergelijke, voor de individu's, voordeelige verordeningen, maar sommigen zijn van meening, dat het verkieslijker ware geweest daaraan tegemoet te komen door tijdelijke maatregelen. Zij vreezen dat de thans genomene er toe zullen leiden, dat alleszins goede en bruikbare militairen den Indischen dienst vroeger zullen verlaten dan wenschelijk is, en dat met minachting op de altijd veel geringer en moeielijker te verwerven pensioenen hier te lande zal worden nedergezien, zoodat het voltallig houden onzer kaders in Europa er onnoodig door zal worden verzwaard.

Na driemaal herhaalde verwisseling van Ministers van Oorlog kwam eindelijk de wet van 29 Mei 1877 (*Staatsblad* N°. 114) tot stand. Die wet is bekend en de geschiedenis harer wording ligt, zooals reeds is gezegd, nog versch in ieders geheugen. Op eenige zeer zonderlinge uitkomsten door haar verkregen, zal ik thans de aandacht vestigen.

De verhooging van *f* 75, voor elk jaar dienst in de overzeesche bezittingen, die bij de zeemacht was toegekend geworden aan ieder officier, die daarbij tijdens het uitvaardigen der betrekkelijke wet diende, werd aan de officieren der landmacht slechts toegestaan voor den tijd dien zij *na* het afkondigen der wet in die bezittingen zouden hebben doorgebracht. Verblijf in Indië vóór dien tijd bleef recht op *f* 25 per jaar geven.

De verhooging van pensioen der mindere zeelieden, voor dienst tusschen de keerkringen, was aan deze even onvoorwaardelijk verleend geworden als aan hunne officieren maar bij de landmacht gold de maatregel slechts voor dienst in de overzeesche bezittingen gepresteerd *na* het afkondigen der wet.

Met recht mag men vragen, waaraan de Nederlandsche landmacht die achteruitstelling heeft verdiend?

In de wettelijke verordeningen, die het onderwerp bij de zeemacht beheerschen, komen geene bepalingen voor die het pensioen tot een maximum beperken, tenzij men als hoofd van een departement van algemeen bestuur is werkzaam geweest. In die van de landmacht is men verder gegaan; het hoogste pensioen is bepaald op *f* 3000.

Waarom — mag men weder vragen — deze achteruitstelling?

Men heeft zich beroepen op de voorschriften der wet van den 9den Mei 1846 (*Staatsblad* N°. 24) gelijk zij door latere wetten zijn gewijzigd, en die het verleenen van hoogere pensioenen niet zouden vergunnen, maar:

PERPUSTAKAAN NASIONAL

bij het maken van nieuwe wetten is men wel gebonden door de grondwet maar niet door oude wetten;

de genoemde wet is slechts van toepassing op »burgerlijke ambtenaren, die na de invoering dezer wet" — d. i. na 1 Juli 1746 — »worden aangesteld;"

als men meende bevoegd te zijn de officieren, de militaire ambtenaren, zoo maar *en passant*, onder den druk dier wet te brengen, dan kon zij dus nog niet van toepassing zijn op hen die vóór 1 Juli 1846 waren aangesteld. Men had bovendien niet mogen vergeten, dat het jaar 1846 ruim *dertig* jaren achter ons ligt. Pensioenen, die toen hoog konden heeten, zijn het thans niet meer, en aan eene wet die reeds onbillijk is geworden voor hen die er zonder tegenspraak aan zijn onderworpen, had men dus geene willekeurige uitbreiding moeten geven.

Ten gevolge dier bepalingen kan een vice-admiraal, die twintig jaren tusschen de keerkringen heeft doorgebracht, een pensioen bekomen van *f* 4500. Een luitenant-generaal, die vijf jaar in de overzeesche bezittingen heeft gediend, mag daarentegen niet eens *f* 3375 genieten, hij moet zich met *f* 3000 tevreden stellen. Zelfs een generaal-majoor wordt nog beknibbeld, op de *f* 375 die hij eenmaal als verhooging voor Indischen dienst zal kunnen trekken.

Bij de bepalingen, die voor de zeemacht gelden, moet nog op het zonderlinge verschijnsel worden gewezen, dat de hierboven bedoelde vice-admiraal slechts *f* 4000 pensioen kan ontvangen, als hij het geluk heeft Minister te zijn geweest.

Eene andere anomalie, die uit de wet van 1877 voortvloeit, is de navolgende:

Officieren, die met elkander dezelfde gevaren, dezelfde vermoeienissen en dezelfde ontberingen hebben gedeeld, die zich wellicht naast elkander op dezelfde slagvelden hebben onderscheiden, zullen voor hetzelfde jaar, naarmate

zij tot de zee- of landmacht behooren, eene verhooging van pensioen ontvangen, die voor den eenen driemaal meer zal bedragen dan voor den anderen 1).

Mindere militairen, die gedurende een jaar met elkander dezelfde hierboven beschreven toestanden hebben doorleefd, zullen eene pensioensverhooging genieten, wanneer zij behooren tot de zeemacht, maar *niet* wanneer zij deel uitmaken van de landmacht.

Kan men grooter inconsequentiën, maar tevens schreeuwender onrechtvaardigheden bedenken?

Nu, door de wet van 1877, de normale pensioenen voor de landmacht verhoogd en dus niet meer gelijk zijn aan die voor de zeemacht, is de beurt weder aan den Minister van Marine gekomen om de handen uit den mouw te steken. Immers is het nu billijk geworden, de pensioenen, van een zeker aantal officieren der Nederlandsche marine, die door den aard hunner betrekkingen nimmer buitengaats gaan, te verbeteren. Dezelfde billijkheid doet zich gelden ten aanzien van de pensioenen der schepelingen en mariniers beneden den rang van officier, die thans in ongunstiger omstandigheden zijn dan hunne ranggenooten van de landmacht. Men zou die moeilijkheden hebben vermeden wanneer men, in 1875, op de hierboven uiteengezette wijze, met het departement van Oorlog eene zelfde lijn had getrokken.

Blijkens het wetsontwerp bij Kon. boodschap van 11 April 1878 der Tweede Kamer aangeboden, wil men de normale pensioenen bij de zeemacht nu weder gelijk maken aan die bij de landmacht, met uitzondering der pensioenen van een

---

1) Deze bepaling treft juist de vele officieren, van het leger in Nederland, die gevolg gaven aan de oproeping om het échec te gaan herstellen, dat wij te Atjeh hadden geleden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

zeker aantal luitenants t/z. 2e klasse en officieren van gezondheid der 2e klasse, die *f* 100 meer zullen bekomen dan de 1e luitenants der landmacht. Het spreekt vanzelf dat nu de bestaande verhoogingen, voor dienst tusschen de keerkringen, niet geheel kunnen blijven gehandhaafd. Het »bedrag, waarmede het pensioen" — dat volgens de wet van 1 April 1875 (*Staatsblad* No. 33) kon worden genoten — »voor elk jaar meer dan vijf jaren werkelijk in militairen dienst in 's Rijks overzeesche bezittingen en koloniën, en tusschen de keerkringen, wordt verminderd," is gesteld: voor officieren op *f* 20; voor onderofficieren op *f* 4 en voor korporaals en soldaten op *f* 2. — De berekening van het pensioen wordt op die wijze nog al samengesteld, maar het ontwerp van wet is voor de zeemacht niet ongunstig.

Het wordt echter tijd om op een eigenaardig verschijnsel te wijzen, dat zich in de laatste jaren, bij het regelen der militaire pensioenen, herhaaldelijk heeft voorgedaan. Ieder der drie militaire departementen van algemeen bestuur gaat zijn eigen weg, zonder zich veel om de andere te bekommeren. Wanneer bij een dier departementen, de eene of andere klasse van militairen, door de gedane greep, is bevoordeeld geworden boven de ranggenooten bij een ander, dan moet de zaak natuurlijk weder in 't gelijk worden gebracht. Nieuwe wetten of nieuwe koninklijke besluiten, maar doorgaans ook nieuwe ongelijkheden zijn er dan het gevolg van. Als het thans door den Minister van Marine aangeboden ontwerp tot wet wordt verheven, dan zal de Minister van Oorlog zich terstond de belangen der oudste 1e luitenants en der oudste officieren van gezondheid der 2e klasse hebben aan te trekken. De Minister van Koloniën heeft het reeds veel te lang aangezien, dat de kapiteins en luitenants van het leger in Oost-Indië een betrekkelijk veel lager pensioen bekomen dan die bij de landmacht in Nederland. Men

PERPUSTAKAAN NASIONAL

bedenke dat een kapitein van gezegde landmacht, die slechts vijf jaar in Indië heeft doorgebracht, mettertijd als maximum een pensioen van *f* 1935 kan erlangen, terwijl een kapitein van het leger in Indië — hoelang hij daar ook moge hebben gediend — het niet verder brengt dan tot *f* 1600. In de beide luitenantsrangen wordt het maximum-pensioen te zelden verworven, om het hier in aanmerking te brengen, maar zeer mogelijk is het dat aan luitenants, met vijfjarigen Indischen dienst, in Nederland het volle normale pensioen wordt toegelegd, zij kunnen dan door den tijd resp. *f* 1265 en *f* 1175 krijgen, terwijl de luitenants van het leger in Nederlandsch Indië — hoeveel jaren zij daar ook doorbrengen — resp. met *f* 900 en *f* 700 tevreden zullen moeten zijn. Nog sterker is het evenwel dat het minimum-pensioen der 2de luitenants van het leger in Indië, geringer is dan het maximum-pensioen der korporaals die onder hen dienen. — Als nu de Ministers van Oorlog en van Koloniën deze, en misschien nog andere onbillijkheden, zullen hebben weggenomen, zijn er waarschijnlijk door hen tegelijkertijd weder nieuwe daargesteld, en zóó komt er nimmer een einde aan het gehaspel en aan de ontevredenheid. . . .

In Nederland doet zich niet gevoelen eene krachtige en kundige leidende hand, die de drie militaire departementen, waar het identieke zaken betreft, in hetzelfde spoor houdt. Ook uit andere verschijnselen dan die men bij het vaststellen der pensioenen opmerkt, is de waarheid dezer bewering te staven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

BESLUIT.

Aan hem, die de moeite neemt de bestaande wettelijke en andere voorschriften, op het stuk der militaire pensioenen, te toetsen aan hetgeen in het eerste gedeelte van dit geschrift is ontvouwd, zal het spoedig blijken, dat de bepalingen, waarnaar het recht op pensioen wordt toegepast, volstrekt niet altijd op rationeele beginselen rusten. Men heeft bovendien in het tweede gedeelte kunnen zien, dat het bedrag der pensioenen op de meest willekeurige en vaak op de meest onrechtvaardige wijze is geregeld. Het geheele betoog eindelijk dat den lezer is voorgehouden, moet hem hebben overtuigd, dat wij nimmer zullen geraken uit den chaos van verwarring, wanneer wij den weg blijven bewandelen tot dusver betreden.

Wij hebben behoefte aan eene wet, in het leven geroepen door de weloverlegde samenwerking der departementen van Marine, van Oorlog en van Koloniën. In die wet moeten de beginselen, waarnaar het recht op pensioen wordt toegepast, op rationeele grondslagen worden gevestigd. Zij behoort vast te stellen eene schaal van normale pensioenen, die dezelfde moet zijn voor al de groote onderdeelen der Nederlandsche krijgsmacht, onverschillig of zij dienen te water

PERPUSTAKAAN NASIONAL

of te land, in Europa of in de overzeesche bezittingen. Zij moet billijke verhoogingen toekennen voor den dienst in die bezittingen of tusschen de keerkringen, naarmate van den tijd daar doorgebracht en naarmate van den rang.

De schaal der pensioenen moet met de grootste zorg en het meeste overleg worden samengesteld, en dit is niet slechts noodig in het belang der individus, waarvan een ieder moet erlangen wat hem, naarmate van zijn rang, volgens recht en billijkheid toekomt, maar ook in dat van den Staat. De vele inconsequentiën der laatste jaren hebben bewezen, dat men hier nog minder dan elders ongestraft grepen doet in den blinde. Dergelijke grepen, bijv. het zonder alles overwegende redenen en dikwerf zonder voldoend nadenken, bevoordeelen van enkele rangen, stemmen noodwendig tot ontevredenheid en leiden vanzelf tot nieuwe, altijd permanente, doch vaak onnoodige vermeerderingen van uitgaven. Immers, eenmaal toegekende verhoogingen — en dit geldt zoowel voor tractementen en soldijen als voor pensioenen — kunnen niet weder worden teruggenomen. Zij dwingen, als zij niet voldoende zijn gemotiveerd, vroeg of laat, tot andere die de verbroken verhoudingen moeten herstellen, maar op zichzelf wellicht niet zoo urgent zouden zijn geweest. Hij die de vorige blzn. met eenige aandacht heeft gelezen, zal begrijpen dat de Nederlandsche schatkist de gevolgen dezer waarheid onvermijdelijk zal ondervinden.

Slechts door het geheel te overzien en door de bijzonderheden in onderling verband te beschouwen en te regelen, kan men bevredigende en daardoor afdoende uitkomsten verkrijgen.

Tegen eene wettelijke verordening gelijk hierboven wordt voorgesteld, zijn geene overwegende bedenkingen aan te voeren; zij zou in hooge mate billijk en rechtvaardig wezen. De Grondwet kan niet alleen geen bezwaar opleveren, maar het zou zelfs eene vraag zijn, of de officieren der Nederlandsche krijgsmacht in onze overzeesche bezittingen en hunne

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

pensioenen, niet uit den aard der zaak behooren tot de militaire officieren en tot de pensioenen in art. 58 genoemd. De Grondwet kent slechts ééne zee- en landmacht.

Het is niet onmogelijk dat de belangen van sommigen door eene wet, zooals door mij wordt bedoeld, zouden komen te lijden, maar heeft er inderdaad eene rationeele regeling plaats, dan zal het ook blijken, dat dergelijke belangen thans slechts worden gesteund door irrationeele bepalingen. Niets behoeft overigens te beletten verkregen aanspraken te eerbiedigen, al rusten zij dan ook niet op volkomen juiste gronden.

Voorts is te hopen, dat bij de eerstvolgende wettelijke regeling van het onderwerp, naar welke beginselen die dan ook moge plaats hebben, de belangen der vroegere gepensioneerden niet uit het oog zullen worden verloren.

Wij hebben gezien — en wij hebben het gezien uit sprekende cijfers en niet door gezwollen pathos — dat onze oude gepensioneerde militairen van lageren rang in eenen inderdaad beklagenswaardigen toestand leven. Wij weten bovendien van elders dat de gepensioneerde officieren er reeds toe zijn gekomen eene vereeniging op te richten, die ten doel heeft de hulpbehoevenden onder hen bij te staan. Er is dus nood; onder de gepensioneerde militairen van het rijke Nederland zijn er maar al te veel die met gebrek worstelen. Hun eenig vooruitzicht was tot nog toe verhooging van belastingen en toenemende duurte. Zal dit zoo blijven?

Gelukkig hebben wij in den laatsten tijd voorteekenen kunnen waarnemen, die het tegendeel mogen doen tegemoet zien. Z. M. de Koning heeft het stichten der genoemde vereeniging van gepensioneerde officieren niet alleen toegejuicht, maar Hij heeft zich bovendien tot haar Beschermheer verklaard, haar den titel van Koninklijke verleend en haar een aanzienlijk kapitaal geschonken, in inschrijvingen op het Grootboek van Nationale Schuld. De in waarheid Vorstelijke

wijze, waarop de Koning ondersteuning verleent aan de in het werk gestelde pogingen tot verzachting van het lot van zoo vele oude landsdienaren, bewijst voor Z. M^{s}. overtuiging dat hier behoefte is aan krachtige hulp.

De tegenwoordige Minister van Oorlog heeft het schitterende voorbeeld van den Koning gevolgd. Hij heeft de jaarwedde, die hij als lid der Tweede Kamer geniet, afgestaan aan de Koninklijke vereeniging van gepensioneerde officieren. Hij deelt dus de overtuiging des Konings, dat hier nood heerscht en dat daarin moet worden voorzien. Waarom zouden wij dan niet van zijne consequentie mogen verwachten, dat hij dit op afdoende wijze, dat hij dit bij de wet zal doen?

Mei, 1878.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

BIJLAGE.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

BEDRAG der officiers-tractementen, bij het wapen der infanterie, gelijk die zijn vastgesteld in de hieronder vermelde jaren.

RANGEN.	1795.		1807.		1813.		1819.		1874.	
		3)		3)		3)		3)	5)	3)
Luitenant-generaal .	*f* 9000	18,00	*f* 7500	10,70	*f* 8000	11,42	*f* 8000	11.42	6500	6,50
Generaal-majoor . .	6000	12,00	5500	7,85	5500	7,85	5500	7,85	5500	5,50
Kolonel	4000	8,00	4000	5,71	4500	6,42	4000	5,71	4500	4,50
Luit.-kolonel . . .	3000	6,00	3000	4,28	3000	4,28	3000	4,28	3400	3,40
Majoor	1) 2200	4,40	4) 3400	4,85	2200	3,14	2600	3,57	3000	3,00
Kapitein	1600	3,20	1600	2,28	1600	2,28	1600	2,28	1800	1,80
1ste luitenant . . .	2) 711	1,42	900	1,28	900	1,28	900	1,28	1200	1,20
2de idem	500	1,00	700	7,00	100	1,00	700	1,00	1000	1,00

52

1) Volgens de organisatie van 1805. In die van 1795 kwamen geene majoors voor.

2) De tractementen werden toen, ook voor officieren, per dag berekend, van daar dit oneven bedrag.

3) In deze kolom zijn de tractementen uitgedrukt in veelvouden van het 2de luitenants-tractement.

4) De majoor — één per regement — stond destijds boven de luitenant-kolonels die een bataljon kommandeerden.

5) Het tractement der luitenant-generaals werd reeds in 1854 op *f* 6500 gebracht. De tractementen der 2de luitenants zijn in 1852, en die der 1ste en 2de luitenants 1866, telkens resp. met *f* 100, verhoogd.

Als men deze tabel met eenige oplettendheid raadpleegt, dan geeft zij aanleiding tot de onderstaande gevolgtrekkingen.

1°. De tractementen zijn, van 1807 t/m 1873, voor eenige rangen verminderd en voor eenige andere zóó weinig verhoogd, dat men — door elkaar genomen — gerust kan zeggen, dat de oudste onzer gepensioneerden, evenveel voor zijn pensioen heeft bijgedragen, als zij die in onze dagen op pensioen worden gesteld. De tractementsverhoogingen met 1°. Januari 1874 toegekend, kunnen natuurlijk, bij dergelijke beschouwingen, eerst in een veel later tijdperk in aanmerking komen.

2°. Aannemende dat het inkomen van 2de luitenant juist zóóveel bedraagt als noodig is om, in den officiersrang, betamelijk te kunnen leven, dan vermeldt de 2de kolom, bij iedere tractementsregeling, den betrekkelijken welstand dien men, in de hoogere rangen, genoot of geniet. Die betrekkelijke welstand, men zal het toegeven, is, in de laatste drie en tachtig jaren, op jammerlijke wijze achteruitgegaan.

Bij een paar rangen zullen wij een oogenblik stilstaan.

De kapiteinsrang is altijd en overal beschouwd geworden als de middelstand van het officierskorps en hij zal die ook in de toekomst blijven. Er zal altijd een aanzienlijk getal zeer goede en zelfs verdienstelijke officieren zijn, die hoewel begaafd met voldoende geschiktheid tot het bevel over eene compagnie, echter niet toegerust zijn met de eigenschappen in hoogere rangen onmisbaar. De ondervinding heeft ons dit reeds geleerd tijdens den langdurigen vrede, dien wij doorleven, en die vergunde bij het aanstellen van officieren met behoedzaamheid te werk te gaan. Maar wat zal er van de aanstellingen tot officier worden, als er een oorlog uitbreekt en als o. a. iedere compagnie infanterie plotseling met twee luitenants moet worden vermeerderd?

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

Men zal dan de meest geschikte onderofficieren, zonder degelijk voorafgaand onderzoek, moeten bevorderen. In 1870 waren de voordrachten tot eene benoeming van 2de luitenants zonder examen reeds gedaan.

Aan dit, voor het Nederlandsche leger en voor het Nederlandsche officiers-korps, weinig verkwikkelijke vooruitzicht zou voor een goed gedeelte kunnen worden tegemoet gekomen, door het afschaffen der plaatsvervanging, door het aannemen bij de militie van vrijwilligers voor een jaar en het daaruit vormen van milicien-luitenants. Deze — de officieren der mobiele schutterij van 1830—33 hebben het bewezen — zouden evengoed als een kweekeling der Militaire Academie, leeren een peloton en eene wacht te commandeeren en naar eisch de week te doen; zij zouden niet alleen helpen voorzien in eene plotseling ontstane behoefte aan officieren, maar nog bovendien niet of weinig opklimmen in rang, dus nimmer het avancement bemoeilijken en het cijfer der pensioenen slechts dàn helpen verhoogen, wanneer ziels- of lichaamsgebreken, in en door den dienst verkregen, daartoe aanleiding gaven. Maar het hoofd van het tegenwoordig kabinet schijnt den Minister van Oorlog nog niet te hebben gevonden aan wien hij meent *den persoonlijken dienstplicht te kunnen toestaan.* 1)

Doch al mocht ook het zooeven uitgedrukte denkbeeld spoedig worden verwezenlijkt, dan zal er nog altijd — onze langdurige vrede heeft het geleerd — een groot aantal officieren zijn, die niet verder kunnen komen dan tot kapitein. De kapiteinsrang zal de middelstand van het officierskorps blijven uitmaken, en daar waar het den middelstand slecht gaat, kan men veilig zeggen dat geen welvaart heerscht. Als men de tabel der tractementen raadpleegt, dan ziet men

---

1) Zie de rede van den heer Kappeijne van de Cappello in de Tweede Kamer op 24 November 1874.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

dat de kapiteins in betrekkelijken welstand zeer belangrijk zijn achteruitgegaan. Volgens den maatstaf van 1795 zouden zij *f* 3200 en volgens dien van 1807 nog *f* 2280 moeten genieten, en zij bekomen slechts gemiddeld *f* 1800. Voegt men nu bij alles wat reeds gezegd is nog, dat men den kapiteinsrang bereikt als men in de kracht van het leven is, doorgaans reeds aan het hoofd van een gezin staat, kinderen op te voeden en in het algemeen aan ernstige zorgen het hoofd te bieden heeft, dan blijkt wel dat men het, in dien rang, goed moet hebben en dat — vooral als men er lang in moet verwijlen — men er de toekomst met vertrouwen in moet kunnen tegemoet gaan. Het tegendeel, gelijk thans, strekt niet alleen tot nadeel der personen, maar ook, in ernstige mate, tot nadeel van den dienst. De kapitein voert een, wel niet hoogst aanzienlijk, maar toch een zeer gewichtig commando, dat niet in neerslachtige en ontmoedigde handen mag rusten.

Ook over de generaals-tractementen dient nog een woord te worden gezegd. Zeker zijn er geen rangen die, in betrekkelijken welstand, zoo sterk zijn verminderd als de beide generaalsrangen die wij in ons leger hebben overgehouden. Als ik zeg, dat onze generaals slecht worden betaald en in hunne maatschappelijke positie een gedrukt, bekrompen leven leiden wanneer zij geen eigen vermogen bezitten, dan zal men dat, hoop ik, wel als waarheid en als eene belanglooze verzekering willen aannemen uit den mond van iemand die bij ondervinding spreekt en die voor zichzelf in deze niets meer heeft te wenschen of te wachten. Het bedrag der cijfers klinkt nog altijd vrij schoon, de baten lijken steeds fraai, maar de lasten zijn zwaarder dan men denkt.

Een democratisch gestemd land moge terecht een afkeer hebben van ijdele vertooningen en van uitgaven die daarvan het gevolg zijn, maar een rijk democratisch land mag daarom nog niet schriel zijn, en als het zijne belangen goed

PERPUSTAKAAN NASIONAL

begrijpt, dan moet het weten, dat het relief der hooge militaire rangen meer is dan ijdele vertooning. Reeds voor eenige jaren schreef ik: »De heilzame invloed van hooge rangen kan slechts ontkend worden door hen, die nimmer in rangen van eenig belang bevel hebben gevoerd. Marmont was reeds Duc de Raguse en aan het hoofd van een geheel legerkorps, toen hij maarschalk werd, er had overigens geene verandering met hem plaats, hij bleef in de positie waarin hij zich bevond, en toch zegt hij: »Je reconnus l'immense pas fait comme existence, à la différence des manières des généraux avec moi."" Hooge rangen zonder de middelen om den staat op te houden die er aan is verbonden, beduiden weinig.

Het ligt niet in mijne bedoeling om bij iederen rang in het bijzonder stil te staan, slechts over die, waar naar mijne overtuiging voorziening vooral noodig is, heb ik een woord in het midden willen brengen. De Minister van Oorlog, die het geluk had in 1873 de jongste verhooging van tractementen tot stand te kunnen brengen, heeft tot zijn leedwezen niet alles wat hij noodig achtte in eens kunnen doen, maar hij heeft er op vertrouwd, dat zijne opvolgers op den door hem ingeslagen weg zouden voortgaan. Zal dat vertrouwen worden bevestigd?

In ieder geval is aangetoond, dat men zich eigenlijk slechts met den 2de luitenantsrang in voldoende mate heeft beziggehouden. Ik zeg uitdrukkelijk *in voldoende mate*, want terwijl men jong is moet men zich leeren behelpen, des noods een weinig leeren ontberen, en als men nu eenmaal niet gedurende zijn geheele leven een gegoed man kan zijn, is het beter krom te moeten liggen in de vroolijke dagen der jonkheid, dan in die, waarin de zorgen ons komen bezoeken. Alle andere rangen zijn in betrekkelijken welstand achteruitgegaan en de middelstand der officieren niet het minst. Dit eischt van lieverlede voorziening.

Het eischt voorziening, en zooals gezegd is, niet uitslui-

tend in het belang der personen, maar ook in het belang van den Staat. Om dit nader aan te toonen, moet nog op een merkwaardig verschijnsel worden gewezen.

Gedurende jaren, en ik mag wel zeggen gedurende eeuwen, heeft bij de Nederlandsche krijgsmacht het beginsel gegolden van slechts bij uitzondering, vrijwilligers aan te nemen beneden den ouderdom van achttien jaren. Allengskens heeft men dit beginsel losgelaten en thans is het zóó ver gekomen, dat het vrijwillige gedeelte onzer zee- en landmacht bijna uitsluitend uit knapen wordt aangeworven. Meer dan ooit speculeert men op de onervarenheid der jeugd en op de betrekkelijke armoede der ouders. Vrijwillige soldaten, zoo onmisbaar voor velerlei betrekkingen, hebben wij schier niet meer, en onze kaders bestaan reeds, voor een belangrijk gedeelte, uit jongelingen nog te weinig lichamelijk ontwikkeld om de vermoeienissen van een veldtocht te kunnen doorstaan. Deze jongelieden willen allen officier worden, en mislukt hun dit, dan verlaten zij de gelederen weder om plaats te maken voor even jeugdige opvolgers. Met de vorige wettelijke regeling kon de Militaire Academie niet voorzien in de behoefte, vooral dewijl jongelingen boven de achttien jaren blijkbaar niet meer genegen waren zich aan den krijgsdienst te wijden. Men wendde zich zoodra niet, met buitendien gunstiger voorwaarden, tot een jeugdiger soort of de toeloop vermeerderde. Men staat op die helling, men blijft haar volgen, men laat er zich zelfs geheel door medeslepen, maar de vraag, hoe men er op is gekomen en waarheen zij ons moet leiden, is nimmer ernstig gesteld.

Hoe men er op is gekomen, ziet men voor een goed gedeelte uit onze tabel.

Het betrekkelijk welzijn is in bijna alle officiersrangen te sterk verminderd, dan dat de stand nog aanlokkelijk genoeg zou wezen voor hen, wier middelen het veroor-

looven aan hunne zonen eene solide, veel tijd vereischende en daardoor kostbare opvoeding te geven. Is eene dergelijke opvoeding voltooid en is de jongeling aan het einde er van gekomen, dan is hij het ook met zijne ouders eens geworden en keert hij vanzelf aan het leger den rug toe. Het zijn thans andere, ik zal niet onvoorwaardelijk zeggen mindere, maar zeer zeker minder gegoede standen dan weleer, die hunne zonen naar het leger zenden om er den officiersrang te verwerven. Het zijn standen, waarin men aan de opvoeding der kinderen minder tijd en minder geld kan besteden, waarin men hen derhalve spoediger de wereld moet inzenden, en voor hen ook met minder goed bezoldigde loopbanen moet tevreden zijn. Misschien klinkt, in de ooren van deze, het bedrag der inkomsten nog altijd hoog genoeg, maar zij bezorgen niettemin aan hunne zonen slechts teleurstelling. Teleurstelling, wanneer deze later als officier bekrompen moeten leven, en teleurstelling als zij geen officier worden. Dit laatste toch, iedereen weet het, is tegenwoordig het doel van nagenoeg elk jeugdig militair. De groote behoefte aan officieren, waarin, zoowel hier als in Indië, gedurende de laatste jaren moest worden voorzien, gevoegd bij de noodlottige stremming der productie van de Kon. Mil. Academie heeft daarbij den toeloop, uit de zoo even bedoelde standen, zeer bevorderd en begeerten opgewekt, die vroeger nimmer in die mate hebben bestaan. Ons vrijwillig personeel beneden den rang van officier — het eene is een noodwendig gevolg van het andere — bestaat daardoor eveneens uit eene geheel andere soort van menschen als weleer. Het bestaat schier geheel uit aspirant-officieren, en deze hebben door hunne meerdere ontwikkeling den ouden trouwen onderofficier, die eene geheele compagnie in ontzag hield, die uitstekend zijne wacht commandeerde, die de menage ordelijk en zuinig beheerde, maar die bij het vermenigvuldigen en deelen wel eens de hulp van een geleerd milicien

PERPUSTAKAAN NASIONAL

noodig had, geheel verdrongen. Die gebrekkige rekenmeesters en rapporten schrijvers waren echter constante grootheden in de kaders, en hunne vervangers gaan heen als hunne hoogopgevoerde verwachtingen niet worden verwezenlijkt. Van een zoogen. onderofficiersstand is daardoor bij ons sedert lang geen sprake meer; enkele gehuwden zijn tot blijven verplicht, maar zij staan geïsoleerd te midden van al het *va et vient*, dat onder de immer dunner wordende schare plaats heeft.

Wanneer wij nu resumeeren, dan zien wij:

1°. dat het sterk verminderen van het tijdelijk welzijn der officieren de vroegere bronnen, waaruit deze werden voltallig gehouden, heeft verstopt;

2°. dat men, om in de behoefte te kunnen voorzien, nieuwe bronnen heeft geopend door te speculeeren op de armoede der ouders en op de jeugdige onnadenkendheid hunner kinderen;

3°. dat die nieuwe bronnen ruim genoeg hebben gevloeid om het *benoodigde aantal* officieren te vinden, maar

4°. dat zij ook op krachtige wijze hebben medegewerkt, om de eigenlijke vrijwillige soldaten en met deze de onderofficieren van professie uit het leger te verdringen, en

5°. dat ten slotte èn de moeilijkheden, die wij ondervinden om, naar eisch gevormde officieren, te bekomen, èn die waarop wij stuiten bij het voltallig houden onzer kaders, zoo niet geheel dan toch voor een goed deel, zijn te zoeken in de geconstateerde vermindering van tijdelijk welzijn in de hoogere officiersrangen.

Waarheen het beginsel — zoo het dien naam mag dragen — om het vrijwillig gedeelte onzer krijgsmacht meer en meer uit knapen en jongelingen te recruteeren, ons moet leiden, is gemakkelijk te voorzien.

Eerst had men vrijwilligers van ten minste 18 jaren en daarna nam men ze van 16 jaren. Het heette toen om ze

op te leiden tot korporaal, maar weldra kwamen ze slechts om officier te worden en gelukte dat niet, dan gingen ze weder heen. De behoefte aan onderofficieren en korporaals bleef dusdoende onvervuld en men begon vrijwilligers aan te nemen van 12 jaar (pupillen). Wat deze hoogstkostbare maatregel zal opleveren, kan eerst over ruim een half dozijn jaren blijken, maar geheel in de behoefte aan kader voorzien, zal hij gewis niet. Met hem is men echter aan de grens gekomen en daarachter ligt, op denzelfden weg, slechts uitputting en onmacht.

Nieuwe wendingen in hetzelfde oude vaarwater blijven nog altijd mogelijk, maar of zij veel zullen baten mag worden betwijfeld. Nog dezer dagen hebben wij eene dergelijke nieuwe wending gezien. Voortaan zal men jongelingen van 16 jaren, na voorafgaand examen, aannemen met het bepaalde doel om ze bij de korpsen tot officier op te leiden. Zij zullen dan ook ontslag uit den dienst kunnen erlangen als het hun niet gelukt hun doel te bereiken. Onderofficieren kan de maatregel ons niet bezorgen. Dat de toeloop naar Kampen en Schoonhoven, waar men rechtens slechts eene opleiding tot korporaal kan verwachten, er door zal verminderen, spreekt vanzelf, en evenzeer dat het leger dus mettertijd ook zal verstoken blijven van een goed deel der vele onderofficieren van dáár afkomstig en er heen gelokt, niet door het verlangen om korporaal of onderofficier te worden, maar door de voor iedereen openstaande kans op den rang van 2e luitenant.

De schoone, vrijzinnige, echt Nederlandsche instelling, die ieder soldaat, vrijwilliger of milicien, gelegenheid gaf naar den officiersrang te dingen, is hiermede tevens den kop ingedrukt en wat men wel van de gereorganiseerde Militaire Academie denkt te maken, als zulke maatregelen noodig worden geacht, is een raadsel.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA